

dexteræ. Basan, pinguedo sive brucus; nam quod interpretari solet ignominia, busa dicitur. Babylon, confusio. Belphegor, habens os pellicium. Cades, immutata, vel sancta. Cesion, duri ia eorum vel lætitia. Cof, vocatio, vel avis, sed melius excussio. Cedar, tenebræ vel moror. Chusi, Æthiops vel notabilis, quod ad Saulem pertinet, quia ab humero et sursum eminebat. Yr, omnem populum. Cham, calidus; sed sciendum quod in Hebræo chi, scribitur autem per heth, quæ duplici aspiratione profertur. Chanaan, motus eorum vel negotiator, aut humilis. Cherubin, scientiæ multitudo, aut scientiæ intellectus. Choreb, quod in Hebræo Oreb scribitur, et in tempore ardor sive siccitas, aut corvus vel solitudo. David, fortis manu, sive desiderabilis. Dathan, domum eorum, sive sufficiens donum. Ezraites, semen Dei. Ermon, anathem ejus. Endor, oculus, sive fons generationis. Ephrem, frugifer, sive crescens. Ephrata, ubertas. Galaad, acervus testimonii. Gebal, vallis vetus. Idumæa, terrena, sive sanguinea. Israel, vir aut mens videns Deum, sed melius princeps cum Deo. Isaac,

A risus, sive gaudium. Ismael, auditio Dei. Jahn, sapiens, vel intelligens. Jacob, supplantator. Joadab, Domini spontaneus. Jordanis, descensio eorum. Joseph, augmentum. Juda, laudatio, sive confessio. Judæa, confitens, aut laudans. Loth, declinans. Manasses, oblitus. Moab, ex patre. Moyses, assumptus. Manna, quid est hoc. Madia, de judicio. Melchisedech, rex justitiæ. Nephtali, latitudo, sive comparatio. Nun, fetus vel piscis, sive sempiternum. Phinees, ori pascens, vel ore requiescens. Pharao, dissipans, sive discooperiens eum. Oreb, siccitas. Og, coacervens sive absconditus. Sion, arx sive specula. Sichem, humerus. Sina, mandatum vel mensura. Selmon, umbra offendiculi, sive imago fortitudinis. Saba, captivitas. Selom, avulsio, vel dimissio, sive ubi est ipse. Sisara, gaudii exclusio. Samuel, nomen ejus Deus. Seon, germem inutile, sive tentatio lacescens. Tyrus, qui Hebræice dicitur sors, tribulatio, sive angustia. Tanis, mandans humilia. Tabar, veniens lumen, vel venialux. Zeb, lupus. Zebæe, victima. Zabulon, habitaculum fortitudinis.

VENERABILIS BEDÆ PRESBYTERI

Sermo de eo quod legitur in psalmis, Dominus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum.

PROLOGUS SEQUENTIS OPUSCULI.

Cum plures clericos in schola constitutos agnoscerem, ad hoc quam maxime vacare, ut litterarum secularium notitiam caperent, quæ auditores suos studiosissime docent carnalium appetere, pro obtinenda mundi gloria contendere, syllogismorum et argumentorum subtilitates discere, ut quoslibet simplices cum verbositate hujusmodi circumventos possint irridere: tractavi et ego litteras illas legere, quibus aliquos ad sacræ fidei normam, ad timoris amorisque divini curam, ad spiritualis vitæ puritatem, ad humilitatis et charitatis devotionem, ad pœnitentiam malefactorum, emendationemque moram incitarem. Intellexi namque verum esse quod scriptum est. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum: quia tam malum quam bonum prodesse potest, his qui diligunt Deum in veritate. Et bonum quidem, quia satis patet quomodo prosit, prætereo. De malo hoc dicere volo, quia tribus modis parit profectum his duntaxat qui timent Dominum. Unus quippe modus est, cum Deus aliquos dissolutos, et ad cuncta boni operis studia negligentem videns, permiserit eos cadere in aliquod crimen, vel periculum grande, ut ex hoc humiliati et afflicti cogantur illum pro necessitatibus suis invocare. Hoc igitur modo talique malo plures compulsi, ad Dominum sunt conversi. De qua compulsione et in Evangelio legitur: quia cum homo quidam fecisset cœnam magnam, et vocasset multos, qui nolebant venire: postremo jusserit servo dicens: Exi in vias et sepes, et compelle intrare. Quæ compulsio talis est. Cum enim Dominus noster, qui per illum hominem significatur, plurimos tam ex Judæis quam ex gentibus et cunctis hujus sæculi sapientibus vocasset: sed illi suam volentes justitiam constituere, justitiæ Dei non subjecti, convertit se ad infirmos et ignobiles, id est, sceleratos quoslibet vocandos, qui pro eo quod peccatis nimis pressi fiduciam nullam in suis meritis habebant, quasi compulsi ad Dei gratiam festinabant. Servus autem qui tales vocavit ad cœnam, prædicator quilibet intelligitur, dicens ad eos: Nisi conversi fueritis, non intrabitis in regnum cœlorum. Alter modus est, cum in tribulatione vel tentatione aliqui tanquam aurum in fornace probati, exinde præmium cœlestis adipisci meruerint, juxta illud: Beatus vir qui suffert tentationem, etc.; in hoc persecutor omnis nolit velit bonorum profectibus servit. Quod nimirum in beato Job satis declaratur. Nam quanto eum nequissimus hostis tentando supplantare studuit, tanto meliorem licet invitus fecit. Tertius cum perversorum studia in contrarium vertentes ea contentione et æmulatione fecerimus bona, quæ illi facere student mala. Quo videlicet argumento Dominum in Evangelio legimus uti, cum parabolam protulit de homine villicum habente, qui agnoscens se a villicatione deficiendum, providit per fraudem quæ sibi profutura forent post dejectionem. Hæc itaque parabolam non ideo Dominus retulit, ut quemquam incitaret ad fraudem faciendam: sed ut nos doceret, ita prudentes esse in bonis, sicut ille villicus fuit in malis: bene videlicet dispensando omnia quæ nobis a Deo conceduntur in hoc mundo. Constat autem tam magna hujus argumenti causa, ut non solum ex hominibus pravis, sed etiam ex ipso parvitas auctore queat assumi, si scilicet hoc quod de eo scriptum est: Diabolus circuit, quærens quem devoret, in contrarium vertentes dixerimus: Sicut diabolus circuit quærens quem devoret, ita ei nos debemus circuire, quærentes quem eripere de ipsius malitia possimus. Cujus etiam argumenti genus in hoc sermonis opusculo imitatus, studui ut sicut multi scholares in litteris secularibus se exercent ad sæcularis vitæ amorem: ita et me exercerem in sacræ Litteris, in elementis et in cunctis rebus moralibus, quæ animo occurrerant, eligens inde atque scribens quæ legentibus profectuosa, et ad ædificationem animarum congrua ridebantur.

IN PSALMUM LII.

COMMENTARIUS.

Omnipotentis Dei gratia cupiens omnes homines salvare, indicat nobis, fratres charissimi, per Psalmistam, qualiter nos jugiter inspiciat dicens: Deus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Hæc igitur verba, quamvis sint pauca, præcipuum tamen et salubre doctrinam omnibus exquirentibus Deum in veritate præbent. Docent namque, quia Deus jugiter respiciat super nos, ut hoc investiget si sit inter vos aliquis intelligens aut requirens Deum. In quibus verbis hoc inprimis est notandum, quod Deus, qui omnia antequam fiant novit, non ideo nos inspicere dicitur, ut ex habitu vel motu nostro quid in nobis sit, quasi nescius discat. sed ut nos discamus et admoneamur attendere, quam clementer atque subtiliter hoc Deus jugiter in nobis exploret, quid circa salutem nostram nos tractemus, quantumque sollicitudinem non solum pro præsentis vitæ subsidiis impetrandis, sed etiam pro æterna vita obtinenda habeamus. Hujusmodi quippe intentio, primitus ut dixi, in Psalmistæ verbis jam prolatis constat retinenda. Deinde altius consi-

derandum, quomodo id pro quo Deus nos respicit, aliquatenus implere possimus, id est, ut intelligamus et requiramus Deum. Quod quidem intelligendum et requirendum est de Deo, interioris hominis studio constat agendum: quia cum uterque sit invisibilis, et Deus scilicet et noster interior homo, utpote qui ad Dei similitudinem factus est. Uterque etiam invisibiliter sentit quæ de altero sentienda, et requirenda sunt, quamvis Deus incomparabiliter excedat. Ille namque per se ipsum omnia novit, homo autem nec a semetipso, nec sine additamento aliquo quidquam scire valet. Additamentum vero dico, omnia visibilia per quæ instruiamur ad invisibilia intelligenda. Sicut scriptum est: *Invisibilia Dei, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur*. Item additamentum esse dico, illa intelligentiæ dona, quæ in nobismetipsis ex Dei gratia jugiter retinemus. Sicut est illud: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*. Nam si alii nihil horum quæ nobis fieri volumus, agere debemus, mala autem nulla nobis agi omnimodo volumus: mala etiam nulla alii agenda esse apertissime scimus. Qua nimirum sententia scire convincimur, omnia quæ aliis exhibere debemus. De quibus postmodum aliqua exempla proferemus. Nunc vero quod instat agamus, dicentes videlicet tertium additamenti genus, per quod instruiamur, intelligere ac requirere Deum. Hoc autem genus in omnibus sacræ Scripturæ libris habetur. In his igitur tribus additamentis omne genus humanum, quod ad intelligibilem duntaxat ætatem pervenerit probatur quid de Deo intelligat, et quomodo illum requirat. Sed per duo superius dicta omnes qui librorum sunt ignari, libros vero scientes per omnia probantur. Nunc ergo quia notissimum est, quomodo in libris visibiliter legatur, qualisque scientia ex his acquiritur, dicendum est tantummodo, qualiter in illis duobus additamentis quasi in libris spiritualiter legere possimus. Liber quippe tam spiritualis quam corporalis dici potest, sicut in sacræ Scripturæ maximeque in Apocalypsi invenitur. Unde est illud: *Vidi in dextera sedentis super thronum librum*. Qui profecto liber spiritualis credendus est, et quotiescunque spiritualia tractamus, toties in spirituali libro legimus. In quo etiam tanto facilius legere possumus, quanto plus enim in promptu habemus, et nec noctis nec tenebris ullis impediri possumus ab huiusmodi lectione. Cum ergo sciamus qualitatem libri illius, in quo tam laici quam clerici legere possunt, quæramus etiam ubi in eo legere debeamus, et ubi Deus qui super nos jugiter respicit, ut videat quis nostrum sit *intelligens ac requirens Deum*, requirendus sit. Hæc igitur utraque in corde nostro agenda sunt, quia et Deus illic solet advenire, et cujuslibet legentis intentionem curamque subtiliter pensans, prout videtur se amari, per inspirationem alloquitur. Unde Psalmista dicit: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Audistis itaque qualis sit spiritualis liber, et ubi in eo debeat legi: audite etiam quomodo in eo legendum sit. Sed priusquam aliquid legamus, exemplum unde talem legendi modum sumpserimus, dicamus. Dominus namque et Salvator noster, cum aliqua regni cælestis secreta reserare vellent, similitudines protulit tales, quæ omnium intelligentiæ convenirent. Paulus quoque cælestia per similitudinem contemplari posse testatur, dicens: *Videmus nunc per speculum et in enigmate*. Ideoque sicut Dominus noster per similitudines secreta plurima fidelibus cunctis aperuit, ita et ego prout gratia divina concedit, in hoc sermone cupiens facere, tale locutionis genus quod facillimum est ad intelligendum, et in omnium reperitur conscientia sapientium, decetvi appellare librum, in quo quilibet spiritualis quasi legens, secreta cordis sui possit agnoscere. Cum igitur tenemus librum, legamus illum primum, unde et hoc ipsum valeat agnosci, quod omnis vitæ cælestis contemplatio nonnisi per alicujus similitudinis in-

strumentum pateat. Scimus enim omnes, quia cum quælibet excellens structura erit ædificanda, non prius in altum poterit construi, quam palis et sudibus in opus idem undique insertis gradus efficiantur, in quibus et operantes stare possint, et per quos inferius ac superius iter habeatur. Per hæc itaque visibilia, quæ omnibus nota sunt, instrumenta instruiamur, ut in invisibilibus idem faciamus, colligentes scilicet varias similitudines, quibus opus arduum cælestis regni, quod per fidem cœpimus, ad altiora construere valeamus. In his quippe edocti stabilem gradum ponere possumus, ut pro operis incepti perfectione descendamus vel ascendamus. Descendere autem ab huiusmodi opere, est carnis curam et quæcumque activa vita exigit, interdum providere: ascendere vero, est iterum contemplativæ vitæ studium viribus totis exercere. Non enim contemplativæ vitæ perfectio sine activæ supplemento obtinetur, quia quæ in superioribus sunt habenda, ex inferioribus sunt colligenda. Ecce una similitudo satis aperta, in qua quasi legendo potest agnosci, qualiter in ædificatione spirituali debeamus operari. His igitur dictis de ædificandi modo atque qualitate, jam ponamus fundamentum tale, quod nec flumina nec venti possint movere, quodque ædificium omne superponendum possit firmiter continere. Fundamentum autem huiusmodi fidem summæ Trinitatis et unitatis esse credentes, in primis exinde volumus dicere similitudinem talem, de cuius notitia nemo se excusare poterit, et per quam omnis qui velit requirere Deum, noverit. Scimus quippe tres personas esse in uno aquæ elemento, in unam substantiam: cum dicimus, ille fons, ille rivus, illud stagnum. Scimus etiam hæc tria tantam æqualitatem continere, ut si de quolibet eorum in aliud infundas, nullam dissimilitudinem in eis invenias, dummodo impuritas nulla extrinsecus accidat. Quis ergo sciens hæc in creatura visibili, invisibilis creatoris Trinitatem et unitatem credere nequit? Quis, rogo, sciens fontis et rivi et stagni unam eandemque esse substantiam, id est aquam, intelligere non potest illud quod Dominus noster in Evangelio dicit: *Qui me videt, videt et Patrem; et quia ego in Patre, et Pater in me est*. Nunquid aliquis aliquid rationis habens ignorat, quia fons in rivo est, et rivus in fonte? Unde frustra laborat, qui conscientiam propriam fucere posse existimat. Nisi enim Deus a nobis requiri et intelligi aliquantulum posse sciret, nec illa verba quæ jam protulit permittere dici, hoc est, *Deus de cælo prospexit*, etc., nec ea quæ alibi Psalmista dicit ex Domini persona: *Vacate et videte, quoniam ego sum Deus*. In quibus profecto verbis demonstratur, quia nisi a tumultu sæculari vacemus, nec hoc quod Deus sit, pura mentis acie cernere valeamus. Dicamus et aliam de aqua similitudinem, in qua pietatis divinæ immensitas, et negligentie nostræ quantitas pensari valet. Aqua nempe omnis absque ea quæ aliqua immunditia vel sorde corrumpitur, cunctis ad se lavandi causa accedentibus est apta, nec quemquam vel multum vel parum sordidum a se repellit. Hæc igitur similitudine omnes pariter admonemur, ne quis nostrum desperet de peccatorum suorum purificatione obtinenda, si tantummodo eorumdem peccatorum sordes abluere volens, ad fontem aquæ vivæ, id est, ad Deum currat, ibique se cum poenitentia lacrymis lavet. Nihil enim, ut scriptum est, in terris fit sine causa. Sed omnis creatura omneque instrumentum utile; sed et ipsa ratio data ad nos per aliquam similitudinem clamat, ut Deum requiramus. Sed, ut de inchoata lavandi similitudine plus loquamur, nisi esset spiritualis sicut corporalis lavatio, nequaquam Psalmista diceret: *Amplius lava me ab iniquitate mea, et: Lavabis me, et super nivem dealbabor*. Hinc etiam propheta admonet nos ex persona Domini dicens: *Lavamini, mundi estote*. Et ut apertius insinuetur quia per hæc verba spirituale magis quam corporale lavacrum de-

signaret, continuo subjunctit dicens: *Auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agræ perverse, etc.*

Inter hæc, et illud omnimodo pensandum existimo, quod ideo baptizandorum corpora visibiliter ablui a Domino præcipiantur, ut per hoc admoneamur credere animas ibi pariter invisibili baptismo purificari. Ergo dum tempus habemus, in gratiæ diviniæ lavacro, quod undique circumfluit, nos lavemus. Tertia quoque similitudo videtur mihi in aqua posse reperiri. Scimus namque quia dum immissa manu vel alia materia dividitur, nulla divisionis vestigia post retractam manum in suo reditu habere cognoscitur. Quod, scilicet, non sine causa fore arbitror, sed hoc significare, quod diviniæ potentiæ omnis creatura sit ita penetrabilis, ut nulla accedens vel recedens gerat signa corruptionis, sicut accidit quando januis clausis Dominus noster ad discipulos ingressus est. Ibi quippe caro vera erat, sed deitate, quæ eandem carnem possidebat, efflueret, ita penetrabat claustra, ut sui nulla relinqueret vestigia. His igitur tribus de aquæ Sacramentis dictis, dicamus deinde quæ similitudo considerata sit in sole.

Sicut enim ejus splendor immensus undique per orbem terrarum diffunditur, ita potentiæ et præsentitiæ diviniæ immensitas super omnia continetur. Cujus similitudinis veritas ex hoc quam maxime poterit agnosci, quod in quolibet terræ partem perrexeris, unus idemque solis splendor in eadem vicinitate tibi apparebit. Cum ergo tanta solis qui utique creatura est, pateat præsentia, nulli licet dubitare de Dei omnipotentis creatorisque omnium potentia. Sed et ex hoc præsens ubique esse Deus probatur, quia plurimos se invocantes mox exaudire sentiunt. Possem adhuc de sole plura sacræ fidei convenientia dicere, sed auditoribus tædiosis compatiens prætereo.

Dicamus quoque quid nos doceat Deus per varia genera officiorum, quæ haberi solent in quorundam curia principum. Ibi quippe habentur tam viri quam femine quædam splendidiore vestitu jugiter incedentes, et cum domino atque domina familiaritatem majorem retinentes. Sed et hoc a pluribus studiose providetur, ne aliqua seminarum earum quæ mancipatæ sint ibi jugiter manere ulla fornicationis macula infametur, adeo ut si forte in virum oculos lascivo aspectu convertat, mox magnæ correptionis verba audiat. Ibi etiam sunt quidam interioribus, quidam vero exterioribus officii deputati. Qui omnes quælibet commissa sibi tam caute observant, ut nihil præter commissum sibi vindicent. Hujus similitudinis argumentum licet a plurimis sæculi principibus corruptum sit, in paucis tamen, qui in amore et timore Dei permanentes religiose vivunt, potest agnosci quid significet. Significat namque quia sit religiosus quilibet princeps in sæculari vita positus se suosque sub varia dispositione in domo sua rite procurat, ita agendum est in sancta Ecclesia, quæ est principis summi domus. Ibi enim pastores, tam in canonico quam in monastico habitu constituti, tales esse debent, ut fiducialiter et familiariter principi suo possint decenter adhaerere ac colloqui de omnibus quæ in Ecclesia sancta constant agenda, monere etiam ne quis commissorum viliori quam decet vestitu incedat, hoc est, ne in operibus bonis negligens existat, sed et illud omnimodo custodire, ne quis, castitatis continentique jura professus, hujusmodi vota transgrediatur. Ibi monachi et sanctimoniales caste viventes sunt in pedissequarum persona. Cæteri vero qui intima quæque et spiritualia officia nequeunt observare, sunt velut agricolæ, vel curis sæcularibus prælati. Sed isti omnes, tam agricolæ quam pedissequæ, si commissa sibi, et ad suam curam pertinentia fideliter gerunt, ad regna cælestia perveniunt. Hoc enim videtur exprimi per illa verba, quæ Dominus in Evangelio dicit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* Quasi dice-

ret: Sicut in terra magna meritum diversitas est, ita et in cælesti regno multe mansiones habentur. Progrediamur et ultra dicentes aliquam similitudinem, qua divini operis excellentiam considerandam ascendere valeamus.

Sicut peritus et dives aurifex volens aliquod mirum opus facere, undecunque potest colligit insignes et pretiosos lapides, inter aurum, vel argentum, ponendos, tam ad peritiæ suæ ostensionem quam ad operis miri nitorem; sic et Deus omnipotens, ostendere cupiens divitiarum sapientiæ suæ, tantam peritiæ tantamque excellentiam artis in humanæ et mundanæ fabricæ tabula expressit, ut omnes sapientes artifices semper habeant quod mirentur et venerentur. Unde Psalmista dicit: *Quam magnificentata sunt opera tua! Domine, omnia in sapientia fecisti.* Sed quia mentonem fecimus auri et argenti, pretiosorumque lapidum, quibus omne opus fabricæ præcipue adornatur, decet ut vel paucis verbis exponamus qualiter hæc tria ad spirituales sanctæ Ecclesiæ ornatum conveniant. Argenti igitur nomine prædicatorum sanctorum ordo figuratur, attestante Psalmista qui dicit: *Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum.* Salomon quoque ait: *Argentum electum lingua justorum.* Per aurum vero significantur hi qui variis diuturnisque laboribus in monastica vita, seu in alio loco opportuno, probati, tanta sanctitate rutilant, ut omnibus sanctam conversationem desiderantibus sint pro miraculo et pro exemplo.

Lapidum autem nomine pretiosorum, qui maxime aut rubicundi aut aerii coloris sunt, significantur hi qui vel purpureo martyrii sanguine rubent, vel a primæva ætate usque in finem in castimonia et in omni perfectionis claritate lucent. Hujusmodi itaque metallo fabricam suæ Ecclesiæ Dominus noster adornare solet. Cui satis convenit quod in Canticis canticorum legitur, quia *ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani; columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constravit propter filias Jerusalem.* Quæ, scilicet, verba parum discrepant a nostris dictis. Quod enim nos diximus fabricam, ibi dicitur ferculum. Illud autem ferculum ideo de lignis Libani factum esse creditur, quia Ecclesia sancta ad epulas æternas invitata de lignis impubilibus, id est, electis est constructa. Cujus columnæ argenteæ significant doctores eloquii sancti nitore fulgentes. Reclinatorium vero aureum significat spiritum perpetuæ quietis, in qua electorum animæ in hujus mundi ergastulo adhuc laborantes recumbunt quasi quiescentes. Ascensus quoque purpureus, qui in prædicto ferculo factus est, significat omnium sanctorum martyrum passionem, quæ per eandem passionem purpurei sanguinis colore rubentem ad gaudia superna ascendere meruerunt. Sed quod sequitur in ferculo descripto, *media charitate constravit, propter filias Jerusalem,* designat cæteram fidelium plebem, quæ nec prædicationis sanctæ verbo congruit, nec sanguinem suum offerre pro Christo præsumit, sola perfectæ charitatis virtute posse salvari. Ideoque nos, qui neutro sufficimus, Deum et proximum tota mente diligamus. Hæc de sanctæ Ecclesiæ fabrica ferculoque Salomonis prolata nulli, quæso, sint ingrata. Unumquodque enim opus tanto præclarior efficitur, quanto dissimiliori ornatu componitur. Inseramus ergo adhuc palos et sudes similitudinum, per quos ædificandis ascendere possimus in altum.

Sicut ædificandis quodlibet magnum non nisi magnis sumptibus construatur potest, ita et virtutes præcipue non nisi magno labore obtineri possunt. Unde Dominus noster eandem similitudinem proponit in Evangelio per interrogacionem dicens: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum?* Ut quia omnes audientes similitudinem hanc, et facile intelligere poterant et respondere nullum profecto esse qui turrim velit ædificare, nisi prius con-

potet sumptus necessarios ad perficiendum. Tunc ille mox subjungeret dicens : Sic qui virtutem quamlibet obtineri cupit, debet prius diligenter tractare, quia non sine magni laboris sumptu obtinenda est. Potest et aliter intelligi hujusmodi interrogatio. Cum enim a Deo ita creata sint visibilia, ut omnes intelligentes et requirentes Deum in his facile possint instrui ad invisibilia agnoscenda, Dei interrogare est quemlibet subtiliter probare per eadem visibilia utrum eum diligat et timeat obediendo præceptis ejus, an propriæ voluptati deserviat consentiendo diabolicis illusionibus. Unde Psalmista dicit : *Dominus interrogat justum et impium; qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quasi diceret : Dominus tentari permittit justum et impium, sed justus resistit tentatori suisque suasionibus; impius autem aut incredulus permanet, aut ad tempus credens, sed in tempore tentationis recedens plus appetit carnalia et transitoria quam cœlestia æternaque gaudia adipisci. Qui ergo tantam iniquitatem diligit, odit animam suam, pro nihilo, videlicet, deputans eam perenniter cruciari, dummodo sibi liceat ad horam temporibus bonis uti.

Sicut filii Israel quondam contra Dominum murmurantes permisi sunt ab ignitis serpentibus cruciari, ita et quotidie agitur contra eos qui divinæ pietati deträhunt, aut semetipsum multimodis sceleribus tradunt. Permittuntur enim a nequissimis spiritibus, qui merito igniti serpentes dici possunt, non solum corporaliter, sed etiam spiritualiter cruciari, traditi scilicet, *in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt.* Unde Psalmista dicit : *Multa flagella peccatoris.* Item, sicut filii Israel ab ignitis serpentibus cruciati, cum serpentem æneum aspexissent, sanabantur, ita omnes qui in Dominum nostrum in similitudine peccatricis carnis mortalem factum aspiciunt, credendo, scilicet, quod ipse sit Salvator omnium in se credentium (nam aliter in eum aspicere nequeunt), a cunctis mortiferi serpentis tentationibus eripiuntur. Unde sæpius in Evangelio legitur quia hi qui credendo in Dominum aspererunt, ut mulier fluxum sanguinis passa, ut mulier Chananaea et Maria Magdalena, ut Zachæus et centurio, atque laico, quacunquē infirmitate sui vel suorum seu peccatorum pondere deprimebantur, omnes sanari meruerunt. Inter hæc et illud nobis summopere pensandum est, quia sicut prædictus serpens æneus non ut cæteri serpentes in natura venosus fuit, sed tantummodo exterius serpentis similitudinem habuit, ita et Dominus noster in hominis exterioris habitu similis erat cæteris hominibus, sed in interiori longe distabat. Cæteri namque tam ex natura quam actu peccatis quasi veneno pleni existunt, hic autem ab omni peccato immunis erat, sicut de eo scriptum est : *Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus.* Hæc ergo, fratres charissimi, attendentes, tota mente in Dominum credendo aspiciate, ut et vos ab ignitorum serpentium, id est, dæmonum morsibus eripere dignetur.

Sicut ignis facillime exstinguitur, si omnia fomenta quibus efficitur penitus abjiciantur, sic carnis incentiva facilius exstinguuntur, si materia et occasiones unde oriuntur omnimodo subtrahantur. Sed ut hæc rite perfici possint, tota mente invocandus est Deus, sine quo nihil est validum, ut ipse gratia sua, velut aqua, desuper emissa, omnia in vobis vitiosa incendia exstinguat. Tale ergo vitium sicut duobus, id est, mente et carne, perpetratur; nam delectatio ad mentem, ipse vero effectus ad carnem pertinet, ita etiam nonnisi eorundem labore superatur. Et hoc tanto facilius, quanto prius quam idem vitium per consuetudinem regnare incipiat agitur. Quis enim nesciat quod ignis qui interdum exstinguitur, postea vero tantopere accenditur, ut omnia adjacentia flammis exurere videatur, multo majori labore tandem vincatur, quam qui in exordio mox ita exstinguitur, ut nec scintilla ejus relinquitur?

Unde Psalmista dicit : *Beatus qui tenebit et albidet parvulos suos ad petram.* Quasi diceret : Beatus qui cogitationes malas, mox cum oriri cœperint et adhuc parvæ sunt, confitetur Christo, qui petra est dictus, rogans eum ut ipse eas a se prius expellat, quam ad majoris nequitiae effectum perveniant.

Sicut peritus citharœda, chordas plures tendens in cithara, temperat eas acumine et gravitate tali, ut superiores inferioribus convenient in melodia, quædam semitonii, quædam unius toni, quædam duorum tonorum differentiam gerentes, aliæ vero diatessaron, aliæ autem diapente vel etiam diapason consonantium reddentes; ita et Deus omnipotens omnes homines ad cœlestis vitæ harmoniam prædestinatos in manu sua, quasi citharam quamdam chordis convenientibus ordinatam habens, quosdam quidem ad acutum contemplativæ vitæ sonum intendit, alios vero ad activæ vitæ gravitatem temperando remittit. Cumque eos in utraque vita sic disposuerit, apponens digitum, id est, Spiritum sanctum, pulsat illos modis quibuslibet, eligens videlicet, ex eis, quos repleat tantarum virtutum copia, ut ad alios comparati quasi diapason consonantium, quæ octo chordis constat, reddant, retinentes illas octo beatitudines, quas Dominus in Evangelio enumerat, dicens : *Beati pauperes,* etc. Quos autem ad diapente consonantiam quinque chordis constantem eligit, illi possunt intelligi, qui tantæ jam perfectionis sunt, ut se contineant, ne cito in quinque sensibus corporalibus, id est, visu, auditu, gustu, odoratu et tactu, offendant. Item qui ad diatessaron, quatuor chordis constans, digito Dei eliguntur, illi possunt intelligi, qui præ cæteris amare student prudentiam, temperantiam, sobrietatem et justitiam. Per minora vero vocum intervalla quæ duos tonos aut unum, vel semitonium sonant, possumus intelligere hos qui inspirationis divinæ pulsu præ cæteris eliguntur ad geminam dilectionem Dei et proximi, seu ad aliquam singularem virtutem, sive etiam ad conjugalis vitæ gradum. Qui licet in comparatione aliorum videatur quasi semitonium, pro eo quod plus aliis sæculo adhærere solet, necessarius et tamen cunctis superioribus gradibus, sicut et semitonium consonantium. Sed quia tam in altisonis quam in grandisonis chordis habetur semitonium, ponamus in altisonis, id est, in contemplativa vita pro semitonio talis conjugii homines, qui specie quidem sint conjuges, sed re spiritualis vitæ scitiores, implentes illud Apostoli : *Qui habent uxores, tanquam non habentes sint.* Ili nimirum merito in altisonarum chordarum constant numero. Tali ergo melodia Deus delectatur, et in hujusmodi instrumentum collocat quos ad se trahere dignatur.

Sicut sapientes medici per quasdam viles medicinæ species ægrotos corpore ad sanitatis gratiam perducere solent, ita et Deus omnipotens humanum genus, quod in parentis primi transgressione in maximam utriusque hominis infirmitatem decidit, per plurimas vilis antidoti confectiones ad sanitatem reparat. Quid enim excogitari potest vilius, quam hoc quod et in peccatis nascimur, et deinde quasi irrationale animal vilissimis quibusdam adminiculis parentum vel nutricum providemur atque pascimur? Quid, rogo, vilius quam quod nec in die una sine peccato esse possumus, quodque aliquando aliter ad bonum flecti nequimus, nisi in pessima quæque cadere permittamur, ut vel sic compulsi ad medicum verum confugiamus, faciemque ejus in confessione præveniamus. Cum autem nec per tantam divinæ pietatis medicinam curari voverimus, pietas enim est magna et peccantem sustinere, et ei quis sit, quoque tendat, nimio peccandi usu, ostendere, ut, agnita sui qualitate, horrescat et revertatur ad Dominum: non tamen idcirco desinit nos curare, sed adhuc alterius generis medicamentum vel adjuvamentum, quam omnes anarum quidem esse, sed corporeæ sanitati utilem tradunt, ille spiritualiter vobis

imponit, permittens, videlicet, nos variis modis corporaliter affligi, ut spiritus salvus fiat in die Domini. Hujusmodi igitur adusionem quibusdam profuisse Psalmista testatur dicens: *Cum occideret eos Dominus, querebant eum et revertebantur*. Quibusdam vero obduratis, et in profundo peccatorum demersis, non profuisse legimus in Propheta qui dicit: *Percussisti eos, Domine, et non doluerunt*; et: *Castigatione crudeli percussisti te, filia Sion, sed insanabilis est fractura tua*. Sunt et alia plurima vililitatis genera, quibus tam spiritualiter quam corporaliter quotidie implicamur, ut hoc modo humiliati veræ sospitatis gratiam exquirere cogamur.

Sicut pauper, vel quilibet rebus propriis injuste spoliatus, apud iudices et rectores sæculi querimoniam faciens, raptorem accusat, sibi que sua restituere postulat; ita omnes sancti pro suorum destructione cœnobiolorum ad Deum jugiter clamant, obsecrantes ut aut suis tradita cœnobiis justeque acquisita bona restituant, aut in eos qui rapere præsumperunt justum iudicium faciat. Si quis vero dubitet peccatum esse cœnobiis vel cuiquam sua rapere, diligenter attendat quæ de divite in Evangelio leguntur. Ille namque non pro eo quod alicui sua auferret, sed quod propria aliis non erogaret, ad inferna ductus esse legitur. Scimus autem omnes minus peccatum esse propria non dare, quam aliena rapere. Unde si pro minori peccato ipse dives punitus est, multo magis puniendi sunt qui peccata majora faciunt, id est, qui aliena rapiunt. Aliena quippe dicimus, quæ non nostro, sed aliorum usui data sunt, sicut cœnobiolorum prædia cœnobiis, ut et ipsi et servitores sui, nec non pauperes ac peregrini supervenientes exinde alantur. Hujusmodi enim cura ad omnes pertinet Christianos. Sed quia tam a clericis quibusdam quam laicis, proh dolor! nihil difficilius creditur quam peccatum esse, cœnobiolorum prædia rapere et ahalienare, libet aliud exemplum proferre, quod assumptæ rationi apicaliter congruit. Nam quod de divite diximus, referri valet ad omnes qui quiddam vel cuiquam injuste rapiunt. Legitur itaque in sancti Gregorii libro quia monachus quidam præpositus cœnobia, quod ipse construxit in urbe Romana, multis de dicitis fuerit vitiosus. Inter quæ etiam chartulas pro confirmatione cujusdam prædii in monasterio repositas abstulit, extraneisque tradidit. Cumque ejusdem monachi obitus appropinquasset, raptus est in spiritu ante Deum, ubique omnia ejus delicta, accusante diabolo, sunt prolata; sed, opitulante sancto Andrea apostolo sanctoque Gregorio, dimissa, excepto uno quod in chartularum traditione commisit. Si igitur ille pro monasterii chartulis incaute traditis veniam adipisci non meruit, nimis formidandum est his qui cœnobiolorum prædia eatenus jure retenta tradendo vel rapiendo dissipant, ne in idem iudicium incidant.

Hæc precor, o rectores, attendite, et reminiscentes quod scriptum est, *Judicium durissimum in his qui præsumunt fieri*, exhortamini invicem pro instauratione cœnobiolorum destructorum, primo quidem ut prædia exinde ablata cœnobiis reddantur, deinde ut hi qui timent Dominum, et qui ambulant in viis ejus, cæteris præponantur. Nam in hoc quam maxime offensus est Deus, quod ea loca quæ sibi suisque sanctis mancipata atque consecrata erant, destructa sunt ex rectorum incuria. Si enim Deo famulantes in monasteriis necessaria quæque haberent, possent utique alacris obsequium divinum agere, possent devotius pro regis, pro præsulum ac principum suorum salute, nec non pro totius Ecclesiæ statu intercedere, possent etiam quid professionis suæ regulam excederent a pastoribus suis licentia corripri. Sed hæc omnia in tanta, proh dolor! negligentia a plurimis episcopis habentur, ut si vel oratio pura vel correptio et admonitio congrua cuiquam sit necessaria, tractare dedignentur, hoc solummodo tractantes ut sibi placita assiduæque

agantur obsequia. Est et hoc nimis dolendum, quia cum prædia quæ olim a principibus religiosis tradita sunt monasteriis, nunc a regibus seu a præsulibus ablata sint, nulla ibi elemosina debita potest agi, nullus hospes ac peregrinus recreari, sit ita, quasi ad Christianos non pertineat cura hujusmodi, et quasi minime credi oporteat, quod in canonibus maxime præcipitur episcopis, ut xenodochia ad pauperum curam plura constituant. Quanta autem præmia mereantur hi qui pauperes modo recreare student, ex hoc colligi potest, quod Dominus in Evangelio prædicit, se in iudicio dicturum: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Ideoque præsules admoneo, ut cum legentes quæsierint in canonibus unde decimas exigere debeant, quærant simul et illud, quid statutum sit super pauperum et hospitum recreatione, nec non super cœnobiolorum provisione, ne illa terribilis sententia Domini nostri dicatur ad eos: *Væ qui decimatis mentham et anethum, et quæ majora sunt reliquistis, id est, misericordiam et iudicium*.

Libet adhuc similitudinem aliam proferre pro episcoporum admonitione. Sicut multi agros et prædia sua, si quam negligentiam antiquam in eis repererint, non dubitant sibi licere in usu meliorem convertere, ita absque dubio scire possunt si quam in cœnobiis commissis destructionem invenerint, magis sibi licere ut ad usum spiritualis vitæ corrigant, quam destructionem inventam sequantur vel augeant. Hanc similitudinem attendant hi qui ad regimen animarum et cœnobiolorum utcumque constituti, si qua invenerint monasteria tam spiritualium quam corporalium subsidiolorum incuria destructa, non solum minime curant meliorare, sed magis quoque destrunt dicentes: *Consuetudinem quam antecessores nostros hic habuisse agnovimus, in obsequiis quolibet modo exquisitis, per omnia retinere volumus, quia nos et dignitate et genere nequaquam illis impares sumus*. Quibus respondemus quia si super prædiorum suorum incommodis nesciunt aliquid procurare, sed in ea quam invenerunt negligentia patiuntur perdurare, veniale est illis super animabus vel cœnobiis commissis idem facere. Si autem substantiæ terrenæ utilitati consulere sciunt, et quæ divina sunt negligunt, simulare quidem possunt coram hominibus ignorantiam, sed Deo sint nota cuncta cordis secreta, qui illos ideo aliis permisit præponi, ut nequitia propria sibi manifestata tanto studiosius se emendarent, quanto plus experti fuissent se esse tales rectores, quales debuerunt, et quales forsitan ante acceptum regimen in corde suo decreverunt.

Dicamus et aliquam similitudinem de eo quod scriptum est: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*. Cum enim pateat hoc quod omnes homines velint sibi ab aliis impendi bona, et quod illi etiam aliis impendere debeant similia, quodque hujusmodi vicissitudo inter homines quosdam impletur; nam plerique amicis suis hanc impendere solent, dicimus quomodo impendenda sit Deo. Sicut igitur nos volumus ut fraus vel inobedientia seu malitia nulla a subditis et famulis nostris nobis agatur, ita et nos qui scimus Deum esse Dominum dominorum omnium, et super omnia potentissimum, ei nullam fraudem, nullam inobedientiam, nullamque malitiam in commissis quibuslibet agere debemus. Commissa quippe nobis sunt a Deo tanta tam in nobismetipsis, quam in aliis, ut ratione brevi nequeant ullo modo dici. Sed vel pauca dicamus, ut cætera possint intelligi facilius. In primis quidem commissa est nobis anima nostra ad imaginem et similitudinem Dei facta, ut eam ad eandem similitudinem Dei nutriendas, omne quod Deo placitum esse scimus, in nobis summopere impleamus. Deinde commissum est nobis ut omnes dictis et factis ad meliora trahamus. Si ergo in hujusmodi commissis Deo fideles sumus, implemus quod scriptum est: *Quod*

tibi non vis fieri, alii ne feceris. Nolumus namque nobis infidelitatem ullam agi. Dicamus et amplius. Sicut itaque volumus ut famuli vel subditi nostri, si quid nos offenderint, omnimoda humilitate placationem nostram exquirant, ita et nos facere debemus, quotiescunque Dominum peccatis nostris offendimus. Item sicut volumus ut amici et fideles nostri si quam forte detractorem vel injuriam contra nos factam audierint, mox hanc ratione fideli compescant, aut si hoc nequiverint, fugiant, ne injuriam nostram libenter audire videantur; sic et Domino nostro facere debemus, si aliquem illum deonestantem dictis vel factis videntes, inhonestatem tantam prohibere non valeamus. Fideles namque esse debemus, et ad collaborandum et ad condolendum, quia ille nobis fidelis est, sicut de eo Psalmista dicit: *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis.* Hac igitur similitudine in omnium sapientium corde scripta requiritur et intelligitur Deus, nec quisquam sanæ mentis ab hac intelligentia poterit se excusare. Hæc denique de illo quod intra nos ex gratia divina collatum habemus, intelligentiæ additamento sint dicta. Nunc vero ad ea quæ extra nos sunt similitudinum additamenta revertamur.

Sicut igitur ventorum substantia nullatenus cernitur, sed tamen eosdem ventos aliquo modo existere per immensos flatus et commotiones eorum intelligitur, sic et divina substantia, licet invisibilis sit, tamen ex immensa virtute et potestate, quam in omnem creaturam exercet, maximeque in eos qui sibi resistere conantur, constantissima fide valet agnoscere. Quanto enim quis in hujusmodi fide titubaverit, tanto plus cunctis inimici tentationibus subjacebit. Quod nimirum ita esse ex gentilibus probari potest, qui, nullam divinæ potentie cognitionem habentes, dicentesque in corde suo: *Non est Deus,* omnimodis sceleribus dediti esse leguntur. Unde etiam illorum quidam summum bonum decreverunt esse voluptati prorsus deservire. Similiter qui Deum quidem esse constanter fatentur, sed factis negant, hæresis aliqua involuti seu vitii capitalibus dediti, nullis tentationibus resistere possunt. In sola ergo fideli invocatione divini nominis eripiemur a tentationum periculis. Unde Psalmista dicit: *In te, Domine, eripiar a tentatione.* Et iterum: *Tu es refugium meum a tribulatione, que circumdedit me.* Sicut legatus vel servus quilibet fidelis, cum ei a domino suo bona aliqua dispensanda committuntur, nil favoris aut præmi in eorum dispensatione sibi vindicare solet, ita omnis cui ex pietate divina alicujus præcipua virtutis dona collata sunt, nullum favorem quasi talia meruisset, inde sibi acquirere debet. Quod, scilicet, ita agendum esse sancti Patres in multis experti, nihil eorum quæ vel in miraculis seu in aliis præcipuis operibus perpetrabant, suis meritis deputare præsumebant; attendentes jugiter quod Apostolus dicit: *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non accepisti?* Hæc itaque beatus Petrus satis attendit, quando Judæis mirantibus super miraculo quod factum est in claudo dixit: *Quid nos intuemini, quasi nostra virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare? Deus glorificavit Filium suum,* etc. Psalmista etiam firmiter credens Deum in nobis bona operari, deprecatur illum eadem confirmare dicens: *Confirma hoc, Deus, quod operatus es in nobis.*

Sicut in urbis munitione, si relinquatur vel parvus intrandi locus, ibi hostes possunt intrare, urbemque totam devastare, sic et his contingit, quibus videtur sufficere virtutes quasdam sine cæteris exercere. Ubi enim deest virtutis cujuslibet cura, illic spiritualis nequitie intrat turba, dissipans interdum virtutum munitiones multarum. Sicut et de Pharisæo legitur in Evangelio, qui cum, virtutibus multis arcem cordis præmuniens, humilitatis custodiam habere neglexisset, dicens: *Quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, injusti,* etc., per

A hanc profecto negligentiam spirituales hostes intrare permisit in se, qui etiam eas virtutes quas habuit auferentes, ipsum reliquerunt nudum. Cui simile est et illud, quod Jacobus apostolus dicit: *Quicumque observaverit totam legem, offendat autem in uno, factus est omnium reus.* Unde Scriptura sacra, unumquemque admonens, dicit: *Omnis custodia serva tuum cor.*

Sicut rusticum vel pauperem quælibet vili vestitu circumdatum nullus dives pretiosis vestibus nitens, merito culpæ potest, cur ita vestitus incedat cum indumenta meliora non habeat, aut forsitan pro Dei amore pretiosioribus minime uti libeat: ita nullus eorum qui pomposa litterarum sæcularium scientia affluit, et varias culti ærmonis subtilitates novit, simplicia verba, quæ in Scriptura sacra aliter quam dialéctica et grammatica doceat interdum reperiuntur, reprehendere debet, si tamen in veteribus emendatisque libris æqualiter habeantur. Quod si dissonant libri, tam grammaticæ regula quam lectionis sententia sunt corrigendi. Hujusmodi enim dissonantia sicut imperitia vel incuria scriptorum contingit, ita peritia magistrorum corrigenda erit. Sed nec illi sunt reprehendendi, qui humilitatis causa magis Scripturæ sacræ simplicitatem quam eximiam sæcularis literaturæ eloquentiam eligunt sequi, cupientes inter illos parvulos connumerari, de quibus Dominus in Evangelio dicit: *Confiteor tibi, Pater cæli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et revelasti ea parvulis.* Pariterque formidantes quod Apostolus dicit: *Prudentia carnis mors est.* Nam prudentia carnalis, dum nil studet nisi superbire, hominibus placere, gloriam mundi omnimodo amplecti, tendit ad illam mortem quæ nullum habet finem.

Sicut mulier gravida sollicitudine indiget nimia, ut in locis omnibus caute se agens, prolem conceptam servet, sic omnes in ecclesiastici regiminis jura retinentes esse debent solliciti, ne quo exemplo pravo corrumpant subditos, quos ad erudiendum quasi ad procreandos Dei filios in suam curam susceperunt. Unde Paulus apostolus dicit: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis.* Quomodo autem eos parturiret, ut in illis Christus formaretur, alibi profert dicens: *Castigo corpus meum, et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* Si enim aliis prædicans de observantia præceptorum divinarum ipse eadem non observaret, corrumpet utique eos quos suscepit spiritualiter generando. Ex qua profecto similitudine hi qui jam positi sunt in regimine, admoventur attendere cur aliis sint prælati. Per hanc vero quam subjungimus, illi qui sine electione et contra canonum instituta aliis præponi cupiunt, admoneri possunt. Igitur sicut incongruum et inhonestum est ut mulier pro appetendo viro usquam vadat, magisque decet ut vir mulierem sibi sociandam exquirat, ita etiam minime convenit ut doctor quilibet pastorem curam exquirat, sed ipse exquiratur ad illam suscipiendam. Ibi enim Christus unumquemque eligens ad ecclesiasticum regimen, quasi ad matrimonium suscipiendum in persona viri est; is autem qui regimen suscipit, pro eo quod Dei filios facit et dicitis procreare debet, in mulieris persona accipitur. Sed ne quis hanc sententiam reprobare possit, qua diximus pastorem spiritualem in persona mulieris accipiendum, testimonio ipsius Domini nostri roboremus illam. Dicit namque in Evangelio: *Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater et soror et mater est.* Quibus verbis colligitur quia si fidelis quis, voluntatem Patris cælestis faciens, soror et mater spiritualis dicitur; soror autem et mater mulieris personæ sunt, mulier quoque dici valet quisquis ad spirituales filios generando eligitur.

Sicut Dominus noster videns civitatem Jerusalem flevit super illam, quod habitatores sui innumerabiles poenas tam in hoc sæculo quam in futuro passuri essent pro perfidia sua, ita quotidie dolet super omnes qui nulla correptione vel admonitione ab

impietate sua secti volunt ad poenitentiam. Unde per prophetas sæpe clamat dicens : *Convertimini ad me, et salvi eritis.* Per Psalmistam quoque admonet nos dicens : *Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus.* Et iterum : *Accedite ad eum, et illuminamini.* Hæc quippe divinæ pietatis monita quicumque aut credere vel sequi in hac vita contemnit, licet corpore vivat, in anima est mortuus, æternæque damnationi deputatus.

Sicut mater super molestiis variis et immunditiis infantuli et sugentis, quas jugiter sustinet, non irascitur, sed pro debito patitur : ita et Dominus noster omnes fragilitatis nostræ negligentias, quibus jugiter sordidi ellicimur, et clementer sustinet, et si dignos poenitentiae fructus gesserimus, quasi pro debito dimittens, eas misericordiae suæ lavacro nos purgat. Unde ipse per Prophetam dicit : *Audite me, domus Jacob, qui portamini a meo utero usque ad senectam. Ego vos secti, et ego feravi, ego portabo et salvabo.* Et alibi : *Nunquid oblivisci potest mulier, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblitâ fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Quibus verbis colligitur quia pietas divina omnem excedit affectum pietatis humanæ. Potest et aliud colligi in eo quod dicit : *Et si illa oblitâ fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Quamvis enim in humana pietate nulla sit devotio major ea quæ circa filios nutriendos exhibetur, deficit tamen in his matribus quæ filios suos aut negligerenter nutriunt, aut mox post partum necant. Hanc impietatem Deus in mulieribus prævidens, post præmissa verba statim subjunxit dicens : *Etsi illa oblitâ fuerit, ego tamen non obliviscar tui.*

Sicut dominus quilibet ad iram incitatur, si servus suus cui aqua est ad lavandum proxima et omnis vestium præcipuarum copia, ante eum sordido inhonestoque habitu accesserit : ita et Deus omnipotens exacerbat, cum aliquis pro peccatis et negligentis suis nullam poenitentiam agens, ab eo qui semper paratus est ad ignoscendum, veniam quærere negligit. Aquæ enim vicinitas certitudinem divinæ gratiæ, copia vero vestium bene operandi facultatem significat. Anima quippe operibus induitur honis, sicut corpus vestibus præcipitur. Unde Apostolus admonet dicens : *Induite vos, sicut electi Dei, viscera misericordiae, benignitatem, modestiam, patientiam.* Psalmista etiam pro hujusmodi indumento exorans Dominum dicit : *Sacerdotes tui, Domine, induantur justitia.*

Sicut tegulae in unius domus tecto rite compactæ, quantumque multitudinis vel varietatis sint, in unum conveniunt, ibique tam minor quam major regula constat necessaria : sic omnes virtutes, quæ per sancti Spiritus gratiam unicuique distribuuntur, in spirituali ædificii perfectione unum efficiuntur. Quamvis enim martyrium et virginitas multæque virtutes aliæ illic præcipuæ sint, nihilominus tamen illæ quæ minores sunt necessariæ existunt. Ideoque qui quemlibet spirituali vel corporali cibo reficit, aliaque ad activam vitam pertinentia gerit, in eodem tecto ponitur, quo et ille qui omnia sua, pro nomine Christi relinquens, se juxta contemplativæ vitæ perfectionem arctissima regula constringit. Quis autem regularum talium artifex et moderator sit, Apostolus demonstrat, qui enumeratis cœlestibus donis ait : *Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.*

Sicut hi qui singulare certamen agunt, nunc quidem iste, nunc vero ille alium certando vincit, sed mox idem qui ad horam victus erat, respirans reparansque vires victorem suum dejecit, sicque alternantes certant, quousque alteruter alium prorsus superando finem certaminis faciat : ita quotidie agitur inter nos et invisibiles hostes nobiscum certantes. Ipsi enim interdum nos in aliquod peccatum illicientes vincunt, sed si nosmet mox certaminis ritum, ubi qui nunc vincit, sæpe dehinc vincitur, attendentes, auxilium divinum invocemus, vires nobis re-

parantur ad superandos eosdem hostes. Nam Deus sciens et nostram fragilitatem, et hostium fortitudinem, nequaquam nos victos cito despiciit, dummodo curemus ut nos iterum reparemus. Hujusmodi bellum se agere noverat Psalmista, cum sæpius invocaret Dominum. Ut, *Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me ; et : Eripe me de inimicis meis, Deus meus, et ab insurgentibus in me libera ; et : Deus, in adiutorium meum intende, Deus, ad adjuvandum me festina. Confundantur et reverentur qui quærunt animam meam.* De eodem quoque bello Apostolus dicit : *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes tenebrarum.* Si igitur certaminis tanti memores, dum bene possimus, vitæ nostræ finem cum poenitentia et confessione peccatorum anticipemus, tunc hostes maligni, licet sæpissime nos antea vicerint, postremo tamen ipsi dejiciuntur a nobis victi.

Sicut filii Israel quondam ex Ægypto profecti Ægyptios in auro et argento vestibusque pretiosis despoliaverunt, eaque secum deferentes ad honorem Dei posuerunt : ita unusquisque a sæculi vanitate ad spiritualis vitæ puritatem conversus agere debet. Si quam in sæcularibus litteris notitiam habuit, eligat ex eis pretiosa quæque, id est, honestæ et spirituali vitæ congrua dicta, illaque secum tollat tam ad laudem Dei, quam ad ædificationem fidelium. Sic enim multi venerabiles sanctique patres fecisse leguntur, ponentes in suis scriptis plurimas sententias, quæ velut aurum in jure positum in libris gentilium reperiuntur. Eadem faciat in cæteris artificis, quibus utitur prudentia sæcularis, eligens ex eis quæ ad spiritualis vitæ usum aliquo modo exerceri conveniunt. Qui vero conversus nullam facit distantiam inter pretiosa et vilia, sed lutum velut aurum pensat, ille videtur magis adhuc cum Ægyptiis velle habitare, quam exinde proficiscens eos despoliare. Unde Dominus per Prophetam dicit : *Si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.* Quasi diceret : Si quis conversus a sæcularibus ea quæ post conversionem minime licent prorsus devitat, quæ autem congrua et necessaria sunt diligenter agere trahat, præceptis meis testimonium præbet, separans licita ab illicitis. Hujusmodi præcepta secuti sunt apostoli, cum unus eorum qui ante conversionem teloneo præfuit, ad hoc negotium post conversionem minime rediit : alii vero qui piscatores erant, post conversionem quoque piscationem exercebant. Item sicut quondam Israelitis nationes plurimæ sunt a Deo subactæ, paucæ vero ideo non subiciebantur, ut cum eis habentes consuetudinem præliandi nequaquam torpescerent pace inutili ; ita etiam Dominus noster cum electis suis quotidie agit, subjiciens videlicet eis maximam spiritualium nequitiarum multitudinem, sed aliquos non subjiciens, ut per eas spirituali bello exercitati et humiliati, discant nunquam in se, sed in Domino debere fiduciam habere. Unde Apostolus dicit : *Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.* Illud videlicet proventum vocans, quod variis tentationibus fatigati, sed ad Deum clamantes liberati. Per hoc discimus quanta nequitia sit diaboli nos impugnantis, quantoque Dei gratia nos exinde liberantis. Cumque hoc modo gratiæ divinæ certiores facti fuerimus, facilius omnes diabolicæ fraudis tentationes sustinebimus. Magnus quoque proventus dici potest, quod quotiescunque tentati resistimus, tot coronas in regno cœlesti obtinere merebimur. Juxta illud : *Beatus vir qui suffert tentationem, etc.*

Sicut incongruum est, ut numerantes prius duo vel tria seu quemlibet numerum dicamus, quam primum vel unum : ita inconveniens est, ut ordo ullius rei confundatur, hoc videlicet præposito, quod postponendum est : vel hoc postposito, quod præponendum est. Nam sicut unitas omni numero præponenda est, ut ab ea numerare incipientes, sic perveniamus

ad eum numerum, quem designamus: ita et divina A præponenda sunt humanis rebus, ut deinde consequenter pervenire possimus ad tractanda vel diligenda humana. Unde Dominus noster in Evangelio dicit: *Qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Non dixit absolute, Qui amat filium aut filiam: sed addidit, Super me. Ut discamus, quia Deus diligendus est præ cunctis, et deinde homines amandi.*

Sicut principes plurimi servis suis beneficia quælibet parva concedunt conditione tali, ut si in eis fideles existerint, nequequumque promptum exhiberint, majora quoque beneficia sibi tribuantur: si vero aliter fecerint, nec ipsa parva retinere permittantur, ita et Deus omnipotens facit his quibus temporalia concedit bona. Si enim in eisdem temporibus bonis quæ vel in possessionibus vel in potentia sæculari vel scientia spirituali, seu etiam sanitate corporali tribuuntur, fideles fuerint, pauperes cibo potuque reficientes, oppressos a persecutoribus sive a iudicibus iniquis ermentes, errantes ad viam justitiæ retrahentes, operibus variis et necessariis semet occupantes. Si ergo hujusmodi studia fideliter exercuerint, æterna bona quæ sunt maxima recipient. Multi etiam tam pueri quam seniores religiose viventes, in hac vita præstant divinæ retributionis præmia. Nam cum se ab illicitis continentes Deum timere et amare studuerint, miraculis et virtutibus tantis ab eo sublimantur, ut cælo, terræ, sed et omni creaturæ imperare videantur. De quibus Dominus dicit: *Omni habenti dabitur. Habenti scilicet timore amoreque Dei, dabitur ut in nomine ejus cuncta sibi subdantur. Moxque de reprobis subjungit dicens: Ab eo qui non habet, et videtur habere, auferetur ab eo. Quasi diceret: Qui Deo soli renuntiat subdi, nec ea quæ vere sunt, id est, gaudia æterna consequetur: nec illa quæ videntur aliqui esse, id est, temporalia bona habere permittitur.*

Sicut parvuli a cultellorum et gladiatorum tactu prohibentur, ne eos incaute tangentes vulnerentur: ita lascivi puerilesque sensus prohibendi sunt tam a spiritualibus quam sæcularibus curis, ne eas insipienter tractantes, et se et commissos spiritualiter vulneratos perpetuæ morti tradant. Unde scriptum est: *Væ civitati cujus rex juvenis est.* Quasi diceretur: Væ illis hominibus quorum rector lascivus vel negligens et irreligiosus est: quia, attestante sacra Scriptura, regnantibus impiis ruina erit hominum. Ruina quippe magna dicenda est, cum subjectorum multitudo in eadem vitia corrui, quæ rectorem agere cernit.

Sicut sapientes discipuli ærificum vel aliorum artificum opus sumum, licet sit præcipuum, coram magistris laudare non appetunt, sed eorum magisterio quæ laudanda sunt relinquunt: sic etiam omnes Christi discipuli laudem nullius præter ejus exquirere debent. Unde Dominus noster discipulis suis referens, qualiter Scribæ et Pharisei bona quæque palam agerent, ut ab omnibus laudarentur: adjecit dicens, *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Quibus verbis intimatur, quia si ab hominibus pro benefactis laudari appetimus, nihil mercedis a Deo accipiemus.

Sicut pictor coloribus variis utitur, quanto pieturam elegantem pingere nititur: ita et Deus omnipotens speciem mundanam et humanam innumerabili ornatu, optimæque qualitatis coloribus pinxit. Unde scriptum est: *Vidit Deus cuncta quæ fecit, et erant valde bona.* Non enim ferrum ideo est malum, quia multo pretiosius constat aurum; sed quia utrumque erit necessarium, ideo utrumque bonum. Omnia quippe pariter necessaria, pariter existunt et bona. Sicut color albus non nisi per colorem sibi contrarium declaratur, sic omne bonum non nisi per mali oppositionem satis agnoscitur. Quantum enim bonum sit lumen, ostendunt tenebræ: similiter quantum bonum sit sanitas, ostendit infirmitas. Nam si nulla esset infirmitas, pro nihilo computaretur sanitas.

Similiter si nulla esset malitia, nec Deus, a quo bona cuncta procedunt, haberet unde a creatura discerneretur, nec homo unde proficeret aut probaretur.

Sicut in omni schola virgulæ solent haberi non ad prædicationem cujusquam, sed ad timorem salutarum; ita et Deus omnipotens in præsentis sæculo omnia severitatis suæ judicia, quæ vel leguntur, vel ullo modo sentiuntur: ideo hominibus demonstrat, ut eos a vitiis compescens in futuro salvos faciat. Unde ipse Dominus dicit: *Ego quos amo, arguo et castigo. Hinc et Salomon dicit: Disciplinam Domini ne abjicias, nec deficias cum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio complacet sibi.*

Sicut non est in potestate virgularum, quando vel quantum cum eis unusquisque flagelletur, sed in ejus qui easdem virgulas in manu tenet; ita non est in potestate diaboli vel quorumcumque pravorum alios persequentium, ut eos juxta voluptatem suam castigent, sed in Dei permissione, qui omnia in manu continens, quos vult castigari permittit: quosdam quidem ad probationem, quosdam vero ad correptionem, quosdam autem ad damnationem. Diabolus namque et omnes pravi, per quos alii flagellantur, flagellam vel virga Dei vocantur. Unde ipse dicit per Isaiam Prophetam: *Væ Assur, virga furoris mei!* Quibus verbis et illud colligitur, quia cum non ad eos qui flagellantur, sed qui flagellantur, væ dicitur, majoribus quandoque poenis subjiciuntur qui flagellantur, quam qui flagellantur. Ut Nabuchodonosor, Antiochus, Herodes, pluresque alii, qui postquam alios plagis variis contriverint, ipsi duplici contritione contriti sunt.

Sicut in ætate opera plurima agi possunt, quæ in hyeme nequeunt: ita et in juventute, quæ non in senectute: et in hac vita, quæ non in futura. Unde Dominus dicit in Evangelio: *Videte ne fuga vestra sit hyeme vel Sabbato.* Per hyemem videlicet significans illud futuri judicii tempus, in quo nulla fructuose poenitentia fuga invenietur. Hujusmodi hyemem evadere Salomon quoque admonet, dicens: *Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, etc.*

Sicut pauper conscissis et varii coloris atque qualitatis panniculis indutus incedit; ita et humanum genus per primi hominis culpam a paradisi patria expulsum, et in hujus mundi exilio projectum, miseria varia quasi panniculis diversæ qualitatis induitur, sicque quasi mendicus pro præsentis vitæ sustentatione in varia divertitur. Hanc paupertatem Psalmista conspexerat, cum dixit: *Cito anticipent nos misericordiam tuam, Domine, quia pauperes facti sumus nimis.*

Sicut cervus pro aliqua transgressione præcipua a domino suo in uno pede truncatus, nil operis posteagressu sano agere valet; ita et omne genus humanum per primi hominis prævaricationem a suæ conditionis dignitate dejectum, et instar truncati corporis debilitatum, in omni opere suo claudicat, nec quidem quam boni sine gratiæ divinæ ductu agere potest.

Sicut in via publica et frequentata quæ plures luctulentas et periculosas habet foveas, transeuntibus facile efficiuntur sordidi; ita et qui in sæcularium curarum communi via gradiuntur, criminibus variis sedantur. Unde sanctus Gregorius dicit: Sunt plerumque negotia quæ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Hæc itaque plurimi ita esse tractantes atque probantes, negotia sæcularia relinquunt, et ad monasteria, ubi animo liberiori Deo servirent, confugiebant.

Sicut quilibet infirmi corpore medicinam carnalem quærent et expetunt undique, ita et infirmi mente spirituales medicum, id est, omnipotentem Deum debent omnimodo quærere, petentes ab eo sancti Spiritus gratiam, per quam mentis acies illuminatur, per quam totius boni operis facultas simul et voluntas administratur. In qua nimirum petitione tanto frequentiores et constantiores esse debent, quanto majori spiritu infirmitate se gravatos sentiunt, attendentes mulieris Chanaanæ, aliorumque multorum, de quibus in sacra Scriptura legitur, fidem:

sed et Jugiter animo replicantes illud maximum impo-
 rtonæ precis argumentum, quod Dominus disci-
 pulis suis referens dixit: *Quis vestrum habebit ami-
 cum? etc.*, usque, *Si ergo vos, cum sitis mali, nostis
 bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester
 de cælo dabit spiritum bonum petentibus se?*

Sicut in mari vel in quolibet aëre procelloso
 navigantes nullam sibi securitatem promittunt, prius-
 quam ad littus perveniant; ita omnes in huius
 mundi tempestate periculosissima pro Christi amore
 decertantes, nullam securitatis fiduciam habere de-
 bent, antequam corporeo erastulo exitii æternæ
 quietis littus attingant. Unde Salomon dicit: *Beatus
 homo qui semper est pavidus.* Hinc iterum Scriptura
 dicit: *In omnibus operibus tuis memorare novissima
 tua, et in æternam non peccabis.*

Sicut fidelis quilibet sedens ad mensam non prius de
 escis apposisis quidquam gustare solet, quam benedi-
 cantur; ita et Dominus noster, cuius est cibus omnium
 fidelium salus, de nullo aliquid gustare decernit, prius-
 quam baptismatis sanctificatione benedictus fuerit.

Item sicut mos est, ut carnes non nisi coctæ vel
 assæ comedantur, ita et Deus omnipotens nisi omnia
 cruda, hoc est vitiosa, in nobis fuerint igne sancti Spi-
 ritus excocta, nequamquam nos in escam suam eligit.

Sicut dominus vel magister quilibet cum sibi met
 subditi d-liquerint, prout vult, aut districte vel cle-
 menter in eos emendat, seu prorsus dimittit: ita et
 Deus omnipotens in peccatores qualemque vult
 vindictam exercet. Verumtamen in hoc dissimiliter fla-
 gillat, quia voluntas ejus semper est justa: nostra vero
 sæpissime aut in iram veni gratiam injustam declinat.

Sicut is qui Jugiter venet se ab hostibus circum-
 dari, in omni loco gladium habens secum, caute se
 observat: ita et ille qui Jugiter a desideriis carnali-
 bus per insidias diaboli fatigatur, semper debet se
 præmunire armis spiritualibus, id est, vigiliis, oratio-
 nibus, jejuniis, sacra lectione cæterisque virtutibus.
 Unde Apostolus admonet nos dicens: *Intuite vos ar-
 maturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.*

Sicut granum seminis in terra projectum nullum
 profert fructum, nisi prius moriatur ita; et homo nul-
 los spirituales fructus proferre valet, nisi prius vitiis
 et concupiscentiis carnalibus moriatur. Unde Aposto-
 lus admonet nos dicens: *Mortificate membra vestra
 quæ sunt super terram, id est, fornicationem, im-
 munditiam, libidinem.* Quibusdam vero dicit: *Mortui
 estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.*

Sicut nauæ, cum renigantes laborant, manus cum
 remis prius sursum levant, et deinde in aquam mit-
 tunt; ita omnes fideles priusquam terrenum aliquid
 opus faciant, gratiæ supernæ debent se committere.
 Remos enim in altum levare, et deinde in aquam
 mittere, significat spiritualia et superna prius esse
 quærenda, et post hæc curæ terrenæ opus providen-
 dum. Unde Dominus in Evangelio dicit: *Quærite
 primum regnum Dei, et justitiam ejus, et hæc omnia
 adjicientur vobis.*

Sicut frigus immensum omnes terræ fructus cor-
 rumpit, ita malitia et infidelitas humana omnem di-
 vine pietatis agnitionem, de qua spirituales fructus
 oriuntur, claudit. Unde de Domino nostro legitur in
 Evangelio quia non poterat ulla virtutes facere
 propter incredulitatem quorundam. Hinc alibi scrip-
 tum est: *In malevolam animam non introibit sap-
 ientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.*

Sicut bestia capta in reti implicatur ne effugere
 possit, ita et homo divitiis et voluptatibus vitæ præ-
 sentis captus, aut vix aut nullatenus exinde effugit.
 Ideo autem vix fugit, quia non nisi cum magno labore
 voluptates solitas vincit. Unde Dominus dicit: *Re-
 gnum cælorum vim patitur, et violenti rapiunt illud.*
 Maxime namque violenti sunt, qui innumerabiles
 diaboli insidias tam in adversis quam prosperis rebus
 positas percurrere et evadere possunt.

Sicut animal quoddam, in lacum vel lutum ex in-
 curia cadens, nullatenus exinde progredi nititur, ita

et ille homo agit qui, per diaboli suggestionem in
 aliquod capitale crimen seu in quamlibet negligenti-
 am incidens, nil ulterius curat qualiter ex huius-
 modi casu per pœnitentiam emendationemque re-
 surgat. Unde Psalmista precatur, dicens: *Eripe me
 de luto, ut non infirgar.* Qui iterum preces suas super
 hæc re factas a Domino exaudivit esse referens, et
 quasi alios lapsos ad easdem preces faciendas pro-
 vocans dicit: *Exaudivit preces meas, et eduxit me de
 lacu miseriæ et de luto fecit.*

Sicut agricola stercus spurcissimum deferens in
 agrum, eo utitur a multiplicandæ segetis bonum,
 ita et Deus omnipotens non dedignatur de sordidis
 et malis actibus nostris quælibet bona operari, quæ
 tanto minus nobis deputanda sunt, quanto minor
 erit intentio nostra ad illa pro timore vel amore Dei
 perpetranda. Hoc autem credendum est ideo dispo-
 sitione divina agi, ne qui, ex meritis propriis præ-
 sumens, studeat in se gloriari, sed in Domino, sicut
 scriptum est: *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.*

Sicut sculpturæ inflicte qualitas in sigillo non nisi
 per ceræ impressionem satis agnosci valet, ita et
 invisibilium cœlestiumque rerum secreta conspici
 nequeunt, nisi per impressa visibilium exempla.
 Unde Dominus noster de cœlestis regni mysteriis
 loquens, sæpius addidit aliquam præsentis vitæ si-
 militudinem, per hanc, scilicet, incognita faciens
 nota, ut: *Simile est regnum cælorum homini patri-
 familias, multaque his similia.*

Sicut tenera parvaque virgulta ad quælibet neces-
 saria magis flecti queunt quam magna; et antiquæ
 arbores, ita et homines in pueritia vel juventute po-
 siti facilius converti possunt ad debitam Christianæ
 religionis disciplinam, quam in senectute, quia se-
 necutus impatiens est ad quævis inusitata flecti. Unde
 scriptum est: *Quæ non congregas in juventute, quo-
 modo ea habere poteris in senectute?*

Sicut in mari navigantes tam procul a littore pos-
 sunt meare, ut illud non videant, ita hi qui sæcu-
 laribus curis vel carnalibus desideriis deserviunt,
 in tantam negligentiam profunditatem venire possunt,
 ut nec iudicii divini reculant, nec aliquam perpetuæ
 pœnæ vindictam credant. Unde scriptum est: *Impius
 cum venerit in profundum peccatorum, contemnit.*

Sicut leo et lupus visibiliter insidiantur anima-
 lium gregibus, ita et diabolus, quærens Jugiter
 quem devoret et ad perditionem trahat, invisibiliter
 insidiatur cunctis fidelibus. Unde scriptum est: *Sob-
 hrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus
 tanquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret.*

Sicut regina Saba audiens ex fama sapientiam
 Salomonis, venit ad eum, et, aliquandiu apud illum
 manens, multo majoris sapientiæ gloriam ibi vidit
 quam auditu famæ antea percepisset; sic et anima
 quæque fidelis, cum erroneos affectus corrigere inci-
 piens, tota virtute confugerit ad verum Salomonem,
 id est Christum, multo majorem sapientiam et grati-
 am ibi sentiet quam ullis scriptorum vel doctorum
 indicia de eo audierit.

Sicut nemo construere sibi potest habitaculum,
 nisi prius habeat locum aliquem ad construendum,
 ita nemo aliquid boni facere valet, nisi prius volun-
 tatem bonam obtinuerit. Unde Jugiter orandum est
 et dicendum: *Cor mundum crea in me, Deus, et spi-
 ritum rectum innova in visceribus meis.* Et, *O Domine,
 da mihi velle bonum, vires ad perficiendum.*

Sicut pisces nunquam sponte sua, sed piscatoris
 solummodo arte aliqua decepti, ab aquis capti tra-
 huntur, ita etiam omnes ad vitam æternam præ-
 destinati, a mundanis fluctibus sola Dei gratia quasi
 quodam rete capti liberantur. In huiusmodi enim rete
 nullus sponte sua ingreditur, sed aliqua divine pi-
 etatis dispensatione nunc quidem per prospera, inter-
 dum vero per adversa vocatus, illuc trahitur. Unde
 Dominus noster in Evangelio dicit: *Nemo potest re-
 venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum.*

Sicut immensitas et profunditas maris nequit

exhauriri ac perscrutari, ita judicia divina nequeunt prorsus investigari. Unde Psalmista dicit: *Judicia tua, Domine, abyssus multa.* Hinc et Paulus apostolus dicit: *O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei!* etc.

Sicut in tempore belli multo majori militum numero quam in pace opus est ad resistendum hostibus, ita amplioribus virtutum studiis cerandum est, quando vel generaliter Ecclesia sancta nequitis spiritualibus plus fatigatur, vel specialiter quispiam acrioribus vitiorum incentivis impugnatur.

Sicut per stillicidia tectorum pravissima tecta nisi reficiantur, paulatim prorsus dilabuntur, ita animæ negligentis evenit. In primis enim velut minuta quædam stillicidia negligentia ea corrumpunt, deinde magis ac magis moribus per incuriam dilapsis imbres largissimi vitiorum influunt. Unde scriptum est: *Qui modica spernit, paulatim decedit.*

Sicut granum quodlibet varia tritura excutitur a paleis, ita et fidelis anima, quæ intra corpus velut granum intra paleas contegitur, variis tribulationibus a paleis vitiorum est excutienda. Unde scriptum est: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.*

Sicut lutum in manu figuli est, ut faciat inde quale vas voluerit, sic et omnes homines in manu Dei sunt. Quemcumque vult eligit ad gratiam, quem vult dimittit ad iram. Unde ipse dicit ad Moysen: *Misererebor cui voluero, et clemens ero in quem mihi placuerit.*

Sicut in capite constant oculi omnium, ita etiam in Christo, qui est caput corporis Ecclesiæ, consistere debet omnis intentio fidelium. Unde Salomon dicit: *Sapientis oculi in capite ejus.* Quasi diceret: *Fidelis cujuslibet intentio debet esse in capite suo*, id est, in Christo. Talibus igitur similitudinibus unusquisque intelligens acquirens Deum, ita potest instrui, ut cum in terris sit corpore, cælestia contempletur spiritu et mente, ut autem ad hoc facilius instruat, libet adhuc aliquas similitudines sententiæ brevioris, quam superius prolatas addere, quia et hoc ipse ædificandi ordo exigit, ut in altitudine minores quam in imo lapide ponantur.

Sicut in muro ædificando et parvi et magni lapides ponuntur, ita in sanctæ Ecclesiæ ædificium tam minoris quam majoris meriti homines a Domino colliguntur.

Sicut scala duobus quidem lignis in longum, pluribus vero in transversum compacta scanditur in altum, ita gemi a dilectione Dei et proximi, in quam cæteræ virtutes inserendæ sunt, ascendere possumus in cælum.

Sicut splendor solis omnem ad lucis suæ radios venientem non repellit, sed illustrat, ita et Salvator noster omnes ad se venientes clementer suscipit, dicens: *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos.*

Sicut equi absque rectore currentes, in præcipitia ruunt, ita et corporales sensus sine ratione et imperio animæ in suum feruntur interitum. Unde Psalmista admonet nos dicens: *Nolite fieri sicut equus et mulus.*

Item sicut equi freno constringuntur, ne juxta voluntatis suæ impetum præcipientes discurrant, ita homines plurimi flagello Dei refrenantur, ne stultitiam et malitiæ suæ vota implere possint. Unde Psalmista Deum invocet dicens: *In campo et freno maxillas eorum constringe.*

Sicut lunaris splendor in comparatione solaris nihil erit, sic omnis Ecclesiæ sanctitatis divinæ sanctitati comparata, evanescit. Unde Dominus dicit: *Nemo bonus nisi solus Deus.* Quasi diceret: *Convertimini ad Deum in toto corde vestro, ut probare possitis quam pius sit omnibus ad se conversis.*

Sicut melli plurimo parum absinthii injectum velocem amaritudinem tradit, mellis vero etiamsi duplicum injiciatur absinthio, non poterit obtineri ejus dulcedo, ita parva malitiæ scintilla multum polluit bonum. Unde scriptum est: *Qui in uno offendit, multa bona perdit.*

Sicut rector quodlibet sapiens, per hoc quod mani-

ifesta sua judicia sapienter et juste disponit, eandem quoque justitiam in secretis judiciis exercere creditur, ita et Deus omnipotens per manifestam judiciorum suorum aequitatem cuncta quæ occulte judicat, justissime judicare credendus est.

Sicut melius dulcedo necitur, nisi aliquid gustetur, ita inæstabilis divini pietatis suavitas sciri vel credi nequit, nisi per experimentum aliquod gustetur. Unde Psalmista dicit: *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus.*

Sicut vas quodlibet plenum nequaquam aliud quid capere valet, nisi prius emittatur quod in se habebat, ita anima vitii plena, nisi per confessionem et penitentiam eadem ejecerit vitia, nullatenus in eam intrabit sancti Spiritus gratia.

Sicut in solis radio per fenestram immisso innumerabiles atomi videntur, qui aliter videri nequeunt, ita et homo Dei gratia illustratus innumerabilia in se peccata agnoscit, quæ antea latebant. Nam licet a capitalibus se abtineat, quod etiam fidelibus cunctis annitendum est, minutis tamen innumerabilibus carere nequit. Unde scriptum est: *In multis offendimus omnes.*

Sicut esca juxta qualitatem infirmorum præparanda est, ita et consuetudines fidelium tanta discretionem statuendæ sunt, ut nullatenus hi qui inter eos infirmitate spirituali detinentur, vel propter lenitatem torpescant, vel propter austeritatem deficient, Superbis enim et negligentibus opus est austeritate, pusillanimis vero et simplicibus lenitate.

Sicut plurimi cibi nihil prosunt absque sale, ita omnes virtutes absque charitate. Unde Apostolus dicit: *Si tradidero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ut ardeat, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

Sicut corpus corporali cibo, ita spiritus spirituali reficiendus est, id est, jejuniis, vigiliis, virtutibusque cæteris. Unde Dominus noster in Evangelio dicit: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.*

Sicut mulier, cum parit, tristitiam habet, postea vero de prole nata gaudet, ita omnes pro æterna felicitate obtinenda laborantes, in hac vita contristantur et gemunt, postmodum vero semper gaudent. Unde Dominus dicit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.*

Sicut gallina congregat pullos suos sub alas, ut eos protegat, ita Dei gratia omnes ad se confingentes operit et protegit. Unde Psalmista Deo supplicans dicit: *Sub umbra alarum tuarum, Domine, protege nos a facie impiorum.*

Sicut palmes non potest ferre fructum, nisi manserit in vite, sic et nos nullum boni operis fructum ferre possumus, nisi maneamus in Christo.

Sicut lignum quod plantatum est secus decursus aquarum, dabit fructum in tempore suo, sic beatus vir qui in lege Domini meditatatur die ac nocte varios profert fructus animæ.

Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderare debet anima fidelis pervenire ad Deum.

Sicut fluit cera a facie ignis, sic preunt peccatores a facie Dei.

Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita et nos unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.

Sicut abscondere non potest homo ignem in sinu suo, ut vestimenta ejus non ardeant, aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus, s.c. qui ingreditur ad mulierem proximi sui, non est mundus, cum tetigerit eam.

Sicut igne probatur argentum et aurum in camino, ita corda hominum probat Deus.

Sicut fava dulcissimus est gutturi, sic doctrina sapientiæ his qui amant eam.

Sicut aqua exstinguit ignem, ita elemosyna exstinguit peccatum.

Sicut canis revertitur ad vomitum suum, sic imprudens iterat stultitiam suam.

Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum, sic qui scrutator est majestatis, opprimitur gloria.

Sicut urbs patens et absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Sicut opus est flagellum equo, sic virga dorso imprudentium.

Sicut deficientibus lignis exstinguitur ignis, ita susurrone subtracto jurgia conquiescunt.

Sicut in aquis resplendent vultus respicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.

Sicut pisces capiuntur hamo, et sicut aves comprehenduntur laqueo, sic capiuntur homines perversi malitia sua.

Sicut ignoras quæ sit via spiritibus, et qua ratione compingantur membra in ventre prægnantium, sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

Sicut fumus a vento dispergitur, ita spes impii evanescit.

Sicut jumenta domestica possessoribus suis omnimodo sunt subjecta, ita et nos Deo subjecti esse debemus. Unde Psalmista dicit: *Ut jumentum factus sum apud te.*

Sicut terra arida nullum reddit fructum, ita cor hominis in malitia obduratum nil boni capere valet.

Sicut gravius periculum est in multis diffundi pestem, quam unum pestilentia consumi, ita gravius peccatum est multos subditos pastoris unius vitio corrumpi, quam ipsum solum in injustitia sua mori.

Sicut vipera a filiis suis in utero positus lacerata perimitur, ita cogitationes malæ, si intra nos nutritæ usque ad effectum peccati perveniunt, animam nostram lacerantes occidunt.

Sicut stultum est, si cæcis alicui ducatum promittat, ita irrationabile est, si indoctus aliquis ignotam regiminis curam suscipiat. Unde Dominus dicit: *Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt.*

Sicut cæcus gradiens facile offendit, ita imperitus facile in erroris foveam incidit.

Sicut per procellosas æquoris undas non nisi multo labore remigantes transire possunt, ita sæcularium discrimina curarum nemo potest evadere, nisi cum maxima circumspectione.

Sicut fumus nunquam nisi ex ignis vapore fit, ita nulla tempestas, vel pestilentia, seu fames, aut alia plaga, contingit, nisi ex meritis aliquibus humanæ pravitatis.

Item sicut igne ex-tincto fumus deficit, ita fomite vitiorum, id est, desiderio peccandi per penitentis lacrymas emendationisque studium sedato, plagæ cessabunt. Unde scriptum est: *Cum placuerint Domino viæ hominis, inimici quoque ejus convertentur ad pacem.*

Sicut nudatus publice in hoc sæculo confunditur, ita et qui nullo virtutum velamine in futuro tegitur, coram angelis omnibusque electis confusionem patietur.

Sicut ædificat cujuslibet fundamentum in imo ponitur, et postea ædificium omne in altum erigitur, ita omnis homo ex infima materia procreatus, et quasi in fundamento luteo formatus, cum ad intelligibilem ætatem venerit, mox debet erigi in altum, id est, ad spiritualis vitæ studium.

Sicut ex variis floribus colliguntur mella, ita ex variis hominibus virtus quælibet est colligenda. De hujusmodi collectione scriptum est: *Sapientiam omnium antiquorum exquirat sapiens.*

Sicut equi cujuslibet cursus probatur in loco spatio, sic hominis voluntas in arbitrio dato, et in rebus concessis. Ibi enim quilibet tanto longius ante alium currit, quanto melius facit. Unde Apostolus admonet nos, dicens: *Sic currite ut comprehendatis.* Subintellige præmia vitæ cælestis.

Sicut fistula absque inspirante nullum reddit sonum: ita et cor hominis absque inspiratione divina nullum recipit bonum. Unde Dominus noster in Evangelio dicit: *Sine me nihil potestis facere.*

Sicut equus inutilis ad onera quælibet portanda, cito

lassescit in itinere, ita et impatientis in congregatione positus infirmus est ad omnia quæ pro Christi nomine, vel pro fratrum amore debet sufferre, contemnens quod Apostolus dicit: *Alter alterius onera portate.*

Sicut in tempore tempestatis horrendæ, quæruntur umbracula arborum vel domorum: ita in tempore tribulationis et tentationis quærenda sunt præsidia divinæ gratiæ et spiritualium virorum.

Sicut venena mortifera non manifeste, sed clare sub aliqua specie bona dantur: sic vitia plurima sub specie virtutum se occultant, ut aliquos decipiant.

Sicut sus in volutabro cœnulentio jacens sædatur: ita et ille qui adulteriis aliisque fornicationum immunditiis implicatur.

Sicut corpus mortuum est sine anima, ita anima mortua est sine Deo.

Ut autem ad unam similitudinem plurima colligam, sicut is qui litterarum notitiam habet, cum eas viderit aut audierit, innox quid significet intelligit: ita unusquisque intelligens aut requirens Deum, cum creaturam quamlibet cernit, aut ejus rite tractando meminit, statim in ea quasi legens aliquam spiritualis vitæ intelligentiam capit. Sicut, verbi gratia, cum immensum solis splendorem inspexerit, vel ejus meminerit, mox exinde divinæ immensitatem præsentis conjicit, sciens pro certo, quia si creatura vim tantam splendoris habet, Creator merito credendus est multo majorem licet invisibilem habere. Eodem modo cum reficitur pane corporali et defectivo, mox conjiciens, quia majorem refectonem præbere queat spiritualis et æternus panis; id est Christus, qui dixit: *Ego sum panis vivus*; discit in eum credere, seque illi committere. Eodem modo cum attenderit simplicitatem vel puritatem pueri, qui pro eo quod cæteris purior est, puer dicitur: statim tractans quomodo exinde ædificetur, juxta illud, *Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*, optat sibi et a Deo præstari aliquam hujusmodi virtutem. Similiter cum rerum plurimarum quæ in hoc mundo possidentur, pulchritudinem aspexerit vel meminerit, statim tractat, quia si transitoria tam pulchra a Deo sunt condita, longe pulchriora sunt æterna, quæ in cælesti regno electis suis præparavit gaudia. Ideoque ex his incitatus omnimodo conatur, ut ad ea pertingere mereatur. Similiter cum dulcem chordarum seu organorum cantilenam audierit seu meminerit, statim exinde conjicit, quia si momentanea presentis vitæ cantilena tantæ dulcedinis consistit, multo major credenda est perpetua cælestis harmoniæ dulcedo, juxta illud: *Quæ oculus non vidit, nec auris audivit*, etc. Ideoque compunctus exinde sæpius optat illic pervenire. Cum vero debiles, egenos et in utroque homine pauperes aspexerit seu meminerit, statim quasi ex lectione sacra compunctus tractat quantas grates Deo agere debeat, pro eo quod se plurimis forsitan sceleribus deditum, a miseriis tantis cruciari non permisit. Potest et aliter ædificari, qui aliquo modo miseris in hac vita innotuerit seu recordatur. Tractans namque, quia si illi qui in hac vita debiles vel inopes sunt, tantam patiuntur miseriam, multo majori miseria cruciabantur, qui in futura miseri pauperesque, id est virtutibus vacui inveniuntur, omnimodo conatur ne ad æternæ miseriæ cruciatum rapiatur. Cum autem tractaverit justum esse ut parentibus, dominis et magistris terrenis a filiis, servis et discipulis exhibenda sit obedientia servitusque devota; mox quasi legens in his discit, quia Domino dominorum, patri omnium, magistroque cælesti, multo magis obtemperandum est et serviendum. Hoc igitur modo legere novit omnis intelligens et requirens Deum: quia quanto amplius illum intelligit et requirit, tanto ardentius in ejus agnitionem sit. Unde fit, ut in quælibet elementa visus vel auditus, seu etiam memoria ejus rapitur, ibi continuo quasi legens aliquid de spiritualibus meditetur. Nam turtures seu columbas aut

serpentes attendens, mox tractat qualiter per eos ædificetur, eorum videlicet naturam imitando in castitate, simplicitate necnon prudentia. Turtur enim castitatem, columba simplicitatem, serpentes prudentiam naturaliter observant. Attendens etiam vigilem canum quorundam custodiam, mox in his studet legere, quod pastores et rectores Ecclesiæ eandem custodiam debent spiritualiter agere, vigilando et latrando contra diabolicas atque humanas pravitates, ne quem de commissis rapiant vel dispergant. Item cum gradus in quolibet ædificio factos, seu ceram aut lapides inspexerit vel meminerit, mox tractat qualiter in eis ædificetur; in gradibus quidem, ut discat, quia sicut ad superiores non nisi ab inferioribus pervenitur, ita ad virtutes majores nemo pervenire possit, nisi in minoribus observandis studiosus extiterit, juxta illam Domini nostri sententiam, *Qui infidelis est in minimo, et in majori infidelis est*. In cera autem, ut juxta ipsius mobilitatem ex calore patrandam ad bona quæque discenda sancti Spiritus igne mollitus, mobilis fiat et humilis: secundum quod scriptum est: *Discite benefacere, quærite judicium, et humiliamini sub potenti manu Dei*. In lapidibus vero, ut contra quælibet mala sit durus et stabilis, necnon cautus: juxta Apostoli sententiam, *Stabiles estote et immobiles, et nolite omni spiritui credere*.

In his ergo quæ jam diximus et aliis innumerabilibus, unusquisque intelligens aut requirens Deum, quasi legens discit quid credere vel cogitare de Deo debeat, quodque omnium natura elementorum, ut est illud quod de sole, aqua, lapide, cera, turture, columba, serpentibus cæterisque creaturis; et quod instrumentum rationabile, ut est illud quod de ædificandi modis, gradibus et consona chordarum organorumque cantilena. Institutio quoque moralis, ut est illud quod de obedientia parentibus, dominis ac magistris exhibenda diximus; tum etiam flagella quæque hominem ad Creatoris sui subjectionem atque venerationem admoveant. Unde illi tres pueri in camino ignis quondam inclusi, omnia ad laudem Dei exhortantes, dicunt: *Benedicite, omnia opera Domini, Domino, laudate et superexaltate eum in sæcula*. Ex quacunque enim creatura homo ad laudem Dei incitatur, quodam loquendi genere Deum benedicit, quia laudantes efficit. Cum igitur satis dictum sit qualiter in rebus visibilibus legere possitis, legite, precor, in eis tanta cura coram Domino nostro magistro omnium, quanta et vos velletis in præsentia vestri legere illos, quos in omni sapientia sciretis a vobis instructos. Nisi enim sapienter coram vobis legerent, dura flagella caperent. Eadem quoque credite vobis futura, nisi legeritis coram eo intentione pura, qui vobis et vitam dedit, et omnimodo instruxit.

Quia vero ad ædificii per similitudines construendi finem jam tendimus, libet ut juxta morem quorundam qui sibi speculandi fornices in arduis altis construunt, ut exinde longe lateque speculari possint, nos quoque aliquid simile hic studcamus, dicentes scilicet qualiter Deus prospiciat super illos hominum. Sit ergo ædificii hujus specula contemplationis divinæ similitudo, ex qua et liberum arbitrium a Deo datum, et quod idem arbitrium sine Dei gratia nihil boni capiat, aliquatenus speculari potest. Sicut enim aliquis præpotens, in excelso manens ædificio, omnia quæ in ejusdem ædificii circuitu geruntur, de super aspicit, nulli intuitu suo necessitatem agendi quælibet inferens, sed tantummodo aciem ad cuncta ibi gesta diligenter apponens: ita et Deus omnipotens omnia quæ in hoc mundo geruntur invisibiliter, considerans neminem inspiciendo ad opus aliquod compellit, sed omnes in arbitrio proprio relinquit, membraque tam ad malum quam ad bonum faciendum apta tribuit, ut per hoc omnium affectus probetur, et cujus quisque meriti sit denudetur. Verumtamen ne omnis homo ex arbitrii tanti libertate resolutus velut pecus lascivum in perditionis foream

A cadat, quos vult et inspiratione sua et doctrinis variis, necnon aliqua infirmitatis seu flagelli causa convertens ad se trahit.

Ecce, fratres charissimi, prout potui, auxiliante Deo, ædificium spirituale construxi in altum per instrumenta similitudinum, ut per eas aliquo modo explanarem qualiter Deus a nobis requirendus et intelligendus sit. Nunc vero cum tempus esse videtur, ut tectum superædificetur, libet ex ejusdem generis lapide, quem in fundamento posui, et tectum condere. Genus autem lapidis in fundamento collocati, quædam fuit similitudo aptissima sanctæ Trinitati. Quamobrem ut in eodem, in quo cœpi, ædificare possim, ædificium consummare, cupio proferre similitudes aliquas sanctæ Trinitati congruas, quibus illud explanare nitor, quod omnes sanctæ Trinitatis personæ sint a nobis invocandæ, sed specialiter sancti Spiritus: non quod hanc quæ tertia in sancta Trinitate persona est, majorem vel priorem credere debeamus, sed quod efficientia ejus non solum ad sui, sed Patris, et Filii agnitionem instruiamur. Quod videlicet hoc modo colligimus. Quia igitur aliud est solummodo subsistere, aliud vero vivificari in animal rationale, quod intelligere possit totius substantiæ creatorem, nos qui jam subsistimus per Patris et Filii efficientiam (omnia enim per ipsa facta sunt) maxime debine indigemus, ut agnoscamus unde subsistamus, quantumque cæteris creaturis excellentiores simus, et quas divinæ pietati pro hoc gratias agere debeamus. Hoc autem ad Spiritus sancti efficientiam pertinet, quia per ipsum ad totius bonitatis agnitionem amoremque accendimur, licet et Patris, et Filii, et Spiritus sancti, operatio individua sit in omnibus. Sed quia hæc sunt obscura, opus est ut similitudine explanemus aliqua. Sicut ergo in accensa candela trium elementorum, id est, stuppæ, ceræ et lucis individua operatio est, omniaque simul operantur, sed tamen ad lucis flammam aliquid specialius pertinet illuminatio eorum, qui prope commorantur: nam in tenebris constituti nec ea unde ipsa lux procedit, cernere valent sine luce, effectus vero lucis omnia vident; sic et sanctæ Trinitatis operatio licet sit individua, tamen ad Spiritus sancti personam, quæ per lucem significatur, aliquid specialiter pertinet inspiratio divina, per quam instruiamur non solum ad agnoscenda ejusdem Spiritus sancti dona, sed etiam ad totius Trinitatis mysteria, sicut et Dominus noster promissit dicens: *Paracletus Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia*. Cum dicit omnia, exceptit nulla quibus edocendi sumus bona. Nec tamen credendum, quod sine Patris et Filii cooperatione eadem fiat doctrina, sicut nec lux candelæ sine stuppæ et ceræ agitur cooperatione. Potest et in candela, quæ non semper, sed statutis horis lucere solet, significari quod Spiritus sancti lux non semper in cordibus fidelium permanet, sed juxta profectum vel qualitatem singulorum omnia disponens, nunc eos quasi incensens illuminat, nunc vero quasi idem lumen extinguens ad tempus deserit: ut per hoc probati discant, quia nihil in se, omnia autem in Deo valeant. Unde est quod legitur sanctis prophetis interdum de-fuisse spiritus prophetiæ. Sed quanta differentia est inter accensæ et non accensæ candelæ utilitatem, tanta etiam est inter ejus qui Spiritu sancto jam illuminatus est, et ejus qui nondum illuminatus est, qualitatem. Et sicut candela accensa non solum sibi, sed etiam omnibus accedentibus lucem præstat, sic et ille qui a Spiritu sancti gratia illuminatus est, non solum sibi, sed et omnibus ad se venientibus sapientia data prodesse desiderat. Ille vero qui nondum illuminatus est, nec sibi nec cuiquam spiritualiter prodesse cupit, sed velut irrationale animal tantum subsistens, nil quærat unde subsistat, et quid Deo pro humanæ substantiæ excellentia debeat. Hinc plurima sacræ Scripturæ inveniri possunt testimonia, quæ indicant omnia divine pietatis dona

per sancti Spiritus gratiam fidelibus præstari : ut est illud quod ipse Dominus per Prophetam dicit : *Super quem requiescit Spiritus meus*, etc. Designans scilicet per efficientem et donantem, efficientiam donorum spiritualium. Cui simile in Evangelio legitur a Domino dictum ad discipulos : *Si ergo vos cum sitis mali, nostris bona data dare, usque spiritum bonum petentibus se*. Per hoc namque quod dixit : *spiritum bonum petentibus se daturum*, significavit dona virtutum, quæ per infusionem sancti Spiritus tribuuntur. Eliseus quoque ad Eliam, *Obsecro*, inquit, *ut fiat spiritus tuus duplex in me*. Per Spiritum videlicet personam significans omnium virtutum dona, quæ idem Elias a Deo accepit. Non enim a semetipso quidquam habuit, quod appetendum foret. Illud etiam quod legitur, quia Spiritus sanctus super apostolos veniens, omnium linguarum notitiam et fiduciam loquendi contra omnes adversarios eis contulit, cunctis fidelibus satis indicat, quid idem Spiritus valeat, et quanta tribuantur dona ex ejus gratia. De quibus omnibus Apostolus evidentissimum ponit testimonium dicens : *Omnia operatur unus*, etc. Hæc igitur, ut reor, sufficienti ad hoc quod dixi : Spiritus sancti gratiam a nobis specialiter invocandam. Nunc etiam cupio explanare, quomodo nobis proxima esse videtur non loco, sed nos consolando, unde et paraclesis, id est, consolatio dicitur, sicut et ille Samaritanus Evangelicus dicitur proximus fuisse ei qui incidit in latronis, misericordiam exhibendo. Omnis enim misericors miseris proximus esse probatur. Qui nimirum sensus, quamvis sufficiat ad promissæ explanationis testimonium, libet tamen similitudine alia declarare eundem sensum. Notum quippe est omnibus numerare aliquid scientibus, quia tribus unitatibus pro tribus personis Patris, et Filii, et Spiritus sancti dictis, tertia unitas proxima est pluralitati, id est, quaternario cæterisque numeris sequentibus, et omni per eosdem numeros numerando venire cupienti ad sanctæ Trinitatis personas, occurrit primo persona tertia. Unde intelligi datur, quia sicut unitas et persona tertia proxima est pluralitati, qua homines significantur, nec ab eadem pluralitate perveniri potest ad secundam unitatem nisi per tertiam : ita in primis semper invocanda est, necnon a Patre et Filio exoranda ea quæ nobis proxima constat gratia Spiritus sancti, quæ per tertiam unitatem significatur, ut nos inspiratione sua dirigat in viam justitiæ. Nam, ut Apostolus dicit : *Nemo dicere potest Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto*. Si ergo tantæ virtutis nomen nemo potest dicere nisi in Spiritu sancto, patet profecto, quia nulla bona actio fieri valet sine illo, et per ipsum introducendi sumus ad totius salutis viam, id est, ad Christum Filium Dei. Cumque hac fide ad illum ducti fuerimus, ille velut ostiarius perducet nos ad primam Unitatem, id est, ad Patrem, sicque ejusdem Domini nostri impletur promissio dicentis : *Ego sum ostium*, etc., et, *Si quid petieritis Patrem*, etc. Qui enim credit se non posse salvari nisi in nomine Filii Dei, huic ipse ostium salutis efficitur. Qui autem aliter credit, attendat quod ipse alibi dicit : *Nemo venit ad Patrem*, etc. Ideoque orationes missales, in quibus persona Domini nostri Jesu Christi non habetur, ita terminandæ sunt : *Per Christum Dominum nostrum, vel per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum*, etc., si totius Trinitatis memoriam agere velis. Si vero in distinctione orationis ultima Filii persona commemoratur, non opus est eandem personam iterari in fine, sed tantummodo dicendum : *Qui tecum vivit, vel, Qui cum Patre et Spiritu sancto*, etc. Sicque fit, ut aut in nomine Domini seu totius Trinitatis omnia petamus. Hæc igitur sint dicta contra eos, qui credunt sibi sufficere solam Patris omnipotentis invocationem sine persona Filii et Spiritus sancti. Quibus iterum dico quod supra dixi, quia sicut a pluralitate, qua omnes homines significantur, antequam ad eam unitatis divinæ

gratiam perveniant, pro qua et Dominus noster Jesus Christus rogat, dicens ad Patrem : *Roگو ut sint unum, sicut et nos*, nullus numerando pertingere potest ad unitatem primam, nisi per ordinem congruam tertiæ et secundæ unitatis; ita nemo ad Patrem pervenire potest, nisi utriusque Filii Dei scilicet, et Spiritus sancti gratiam pariter invocandam crediderit. Ergo hæc omnia quæ vobis, fratres charissimi, de sancta Trinitate dixi, sint pro ædificii nostri, quod per instrumenta similitudinum construxi, tecto et pro ejusdem ædificii munimento. Et ut delectabilis stare possit, libet super tectum ponere sanctæ crucis trophæum, similitudine congrua expressum. Sicut enim potens quilibet multa comprehendere et ad se trahere studens, extendit brachia sua ad trahendum : sic Dominus noster Christus per palmas in cruce tensus, omnia quæ voluit ad semet mystice traxit. Unde ipse dixit : *Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum*. Inter quæ omnia et nos quoque ad se trahere dignetur, *qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum, Amen*.

IN PSALMUM XC.

Quia diabolus membra Christi in nocte, item in die, tentare non desinit, testatur Psalmista, cum dicit : *Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis a timore nocturno, a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu et dæmonio meridiano*. Juxta diversitatem horarum exprimitur qualitas tentationum. Quid est scutum veritatis aliud quam amor justitiæ? Omnis namque amator justitiæ assertor esse veritatis probatur. Porro justitiam amplectendo, veritatem conatur tueri. A quinque, percito nimirum assultu animæ infra scripto, meus fidelis eruitur, si scuto veritatis præmunitur. In primis a timore nocturno liber evadit. Timor quippe nocturnus præsens est vita, cujus caligine tendentes ad patriam, circumdamur; interim iter agentes sine intermissione bellum clandestinum atque forense, quod hostis antiquus administrat, toleramus. Verumtamen quam parte icetus diriguntur contra nos, velut cæca caligine noctis circumsepi, nequaquam discernere sæpiuscule ad purum possumus. Qui si quando sagitta arcu dolositatis emissa, teipsum appellerit : quia summi regis præceptis te militaturum mancipasti, ex tunc scutum ejus arripuisti : exple promissum, caveto mentiri, ne sis, quæso, retrograda. Sic certe casso vulnere perspicies sagittam malignitatis a teipso declinantem. Quid igitur per sagittam, nisi iniquitas incursas improvise? quid vero diei nomine, nisi discretio figuratur? Volat igitur sagitta per diem, cum, remoto discretionis nubilo, percipit qui tentatur, id esse proculdubio peccatum quod virtutes animi molitur expugnare. Hostis nonnuquam cum homine negotium tractare videtur, cum eoque sibi delectationem patrandi sceleris ingerat, quod etiam respuendi, vel agendi quod ille persuadet, pendulus permaneat. Hic sane nomen negotii sonare videtur. Negotium enim quasi negans otium dicitur. Omnis itaque qui diabolicam impugnationem perpetitur, ad utrumlibet vacillans efficaciam negotii sortitur. Nulla namque sibi requies conceditur, donec optio perseverantiæ seu ruinæ terminetur : cumque victus totas vires suas adversus agonothetam hujusmodi exertit : sed eum quem nutantem, quasi negotium tractantem inspicit, impetu statim validissimo percutit, et ad delectationis barathrum, quibus potest viribus pertrahit. Quæres quidem per vocabulum *incursus* exprimitur. Quid plura? Sequitur vehemens turor dæmonii meridiani, quod sibi consensus foedæ delectationis allicit, quoniam sicut sol cum centrum plagæ meridiana ascenderit, quo altius surgat non habet; ita vero malignus spiritus, postquam animam sibi conscendo illexerit, locum superiorem quo posuit irrepere haudquaquam invenit.